

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2016-2020
Toivakan kunta

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO

- 1.1 Kunnan velvollisuus laatia suunnitelma
- 1.2 Suunnitelman visio ja strategia
- 1.3 Laadintaprosessi ja suunnitelman rakenne

2. PERUSTIETOA TOIVAKAN KUNNASTA

- 2.1 Väestön määrä, ikärakenne, perhemuodot ja asuminen
- 2.2 Koulutustaso ja toimeentulo

3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVIÄ TOIMIA JA PALVELUITA

- 3.1 Ehkäisevä lastensuojelu lain mukaan
- 3.2 Neuvola ja kouluterveydenhuolto
- 3.3 Kunnan varhaiskasvatus ja päivähoito
  - 3.3.1 Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma
  - 3.3.2 Päivähoidon palvelut
- 3.4. Peruskoulu
  - 3.4.1 Taustatiedot
  - 3.4.2 Koulun erityisopetus
  - 3.4.3 Oppilashuolto
  - 3.4.4 Muuta peruskouluun ja lasten hyvinvointiin liittyvää
- 3.5 Perheneuvola
- 3.6. Lasten ja nuorten psykiatriset palvelut
- 3.7 Aikuissosiaalityö sekä aikuisväestön päihde- ja mielenterveyspalvelut
- 3.8 Muut lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut

4. LAPSI- JA NUORISOTYÖ TOIVAKASSA

- 4.1 Vapaa-aikatoimi
- 4.2 Kirjasto- ja kulttuuritoimi
  - 4.2.1 Kirjaston palvelut
  - 4.2.2 Kulttuuriantia
  - 4.2.3 Puukkis
- 4.3 Kolmas sektori
  - 4.3.1 Mannerheimin lastensuojelu liitto (MLL)
  - 4.3.2 4H-kerho
  - 4.3.3 Urheilujärjestöt
  - 4.3.4 Taide- ja kulttuuri
  - 4.3.5 Evankelis-luterilainen seurakunta
  - 4.3.6 Helluntaiseurakunta
  - 4.3.7 Kyläseurat
  - 4.3.8 Esimerkki kouluikäisten lasten säännöllisistä harrastemahdollisuuksista Toivakassa

5. LASTENSUOJELU TOIVAKAN KUNNASSA

- 5.1 Lastensuojelun järjestäminen kunnassa
- 5.2 Lastensuojelun avohuollon työmuodot
- 5.3 Lapsen kiireellinen sijoitus
- 5.4 Sijais- ja jälkihuolto

5.5 Sosiaalipäivystys

5.6 Moniammatillinen yhteistyö ja kehittämistyö

6. LASTENSUOJELUN TUKIMUOTOJEN RESURSSIT JA KUSTANNUKSET

6.1 Lastensuojeluasiakkuudet ja tukimuotojen tarve lukuina

6.2 Lastensuojelun palveluiden kustannukset

7. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA

7.1 Toteutus ja tavoitteet

7.2 Seuranta ja arviointi

LÄHTEET

LIITTEET

Sisällys

1. JOHDANTO	5
Kunnan velvollisuus laatia suunnitelma	5
Suunnitelman visio ja strategia	6
Laadintaprosessi ja suunnitelman rakenne.....	7
2. PERUSTIETOA TOIVAKAN KUNNASTA.....	9
3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVIÄ TOIMIA JA PALVELUJÄRJESTELMIÄ	11
Ehkäisevä lastensuojelu lain mukaan.....	11
Neuvola ja kouluterveydenhuolto	11
Kunnan varhaiskasvatus ja päivähoito	13
Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma	13
Päivähoidon palvelut.....	14
Toivakan peruskoulu.....	14
Muuta peruskouluun ja lasten hyvinvointiin liittyvää.....	17
Sosiaalityö sekä aikuisväestön päihde- ja mielenterveyspalvelut.....	20
Muut lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut	20
4. LAPSI- JA NUORISOTYÖ TOIVAKASSA	20
Vapaa-aika toimi	21
Kirjasto- ja kulttuuritoimi	21
Kirjaston palvelut.....	21
Kulttuurialta	22
Puukkis.....	23
Kolmas sektori	23
Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL).....	23
4H-kerho	24
Urheilujärjestöt.....	24
Toivakan Taide- ja Musiikkikoulu.....	24
Evankelis-luterilaisen seurakunnan järjestämä lapsi- ja nuorisotyö	25
Helluntaiseurakunta	26
Kyläseurat	26
5. LASTENSUOJELU TOIVAKAN KUNNASSA	28
Lastensuojelun järjestäminen kunnassa	28
Lastensuojelun avoimuuden työmuodot	28

Lapsen kiireellinen sijoitus ja sijaishuolto	31
Sosiaalipäivystys	32
Moniammatillinen yhteistyö ja kehittämistyö	33
6. LASTENSUOJELUN TUKIMUOTOJEN RESURSSIT JA KUSTANNUKSET	34
Lastensuojeluasiakkuudet ja tukimuotojen tarve lukuina	34
Lastensuojelun palvelujen kustannukset	35
7. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TOTEUTUS JA SEURANTA ..	35
Toteutus ja tavoitteet	35
Seuranta ja arviointi	36
LÄHTEET	40

1. JOHDANTO

Kunnan velvollisuus laatia suunnitelma

Lastensuojelulaki (417/2007) 12§ edellyttää, että jokaisessa kunnassa tulee olla lastensuojelusuunnitelma. Lastensuojelusuunnitelma voi olla nimeltään myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jolloin sen painopisteet ovat hieman erilaiset kuin lastensuojelusuunnitelman. Hyvinvointisuunnitelmassa painopiste on lastensuojelusuunnitelmaa vahvemmin ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa. Suunnitelman tulee vastata kunnan omiin tarpeisiin, jotka vaihtelevat eri kunnissa asukasluvun ja väestörakenteen mukaan.

Toivakka on pieni maaseutumainen kunta Keski-Suomessa ja sen lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät haasteet ovat monin tavoin toisenlaiset kuin esimerkiksi Jyväskylässä, josta Toivakan kunta ostaa tarvittaessa erilaisia palveluja, joita pieni kunta ei pysty itse järjestämään. Erityisesti lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työskentelyssä erilaisia asiantuntija- ja ammatillista työskentelyä on jouduttu ostamaan kunnan ulkopuolelta. Toivakan kunnassa on myös paljon vahvuuksia, joita kunnan pieni koko mahdollistaa. Esimerkiksi käytännöntasolla eri toimijoiden välinen yhteydenpito on vaivattomampaa kuin isoissa organisaatioissa. Toivakan kunnan kiristynyt taloudellinen tilanne vuonna 2010 vaikuttaa vääjäämättä myös lasten ja nuorten hyvinvointia tukeviin palveluihin, jolloin viranhaltijat joutuvat tekemään tarkkaa arviointia palveluiden tarpeellisuudesta. Tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta kunta on pystynyt järjestämään tarvittavat palvelut.

Uusi lastensuojelulaki astui voimaan vuoden 2008 alussa ja sen seurauksena kuntien lastensuojelutyöskentely on voimakkaasti lisääntynyt. Lastensuojelulain uudistukset koskivat erityisesti lastensuojeluilmoituksen tekemisen madaltamista ja ilmoitusvelvollisuuden laajentamista. Lisäksi uusi laki velvoittaa laatimaan lastensuojelutarpeen selvityksen uusista lastensuojelun asiakkaista. Myös Toivakassa lastensuojelutyöskentely on viime vuosina lisääntynyt, ja siten myös tarpeet saada omasta kunnasta tarvittavia avoimuksen palveluita on kasvanut.

Lastensuojelulaki (417/2007) 12§ määrittelee lastensuojelusuunnitelman seuraavasti:

”kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma, joka hyväksytään kunkin kunnan valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65§:n mukaista talousarviota ja – suunnitelmaa laadittaessa.

Suunnitelman tulee sisältää suunnittelukaudelta tiedot:

- 1) lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta;
- 2) lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista;
- 3) lastensuojelun tarpeesta kunnassa;
- 4) lastensuojeluun varattavista voimavaroista;
- 5) lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä;
- 6) yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä; sekä
- 7) suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta.”

Lastensuojelusuunnitelman laatiminen on valtakunnallisesti kunnille uusi ja haastava tilanne, koska siitä ei ole valmiita malleja tai mittareita, kuinka se tulisi laatia. Suunnitelman laatimisprosessin avulla kunnilla on mahdollisuus tarkastella ja arvioida kunnan palveluja uudella tavalla, ja kehittää

palveluita ja niiden seuranta tulevaa suunnitelmaa varten. Suunnitelma tulee tarkistaa vähintään kerran neljässä vuodessa.

Suunnitelman visio ja strategia

Maailmanlaajuisesti lasten ja nuorten osallisuus on huomioitu erityisesti YK:n Kansainvälisessä Lapsen oikeuksien Sopimuksen 12. artiklassa.

12 artikla

1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimita joko suoraan tai edustajan tai asianomaisien toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

(http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf)

Toivakassa on laadittu ”Toivakan lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2001 –”, jonka rakenne muistuttaa lastensuojelusuunnitelmaa ja siitä on otettu soveltuvin osin tietoja tähän suunnitelmaan. Eri-tyisesti kyseisessä ohjelmassa käytetty Visio 2015 (<http://www.kunnat.net/>) on otettu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Visio 2015 rakentuu arvoista. Se ohjaa käytännön tavoitteita ja toimia. Jokainen toimijataho ja toimija laativat itselleen toimenpideohjelman, jolla visiota voidaan vaihteittain toteuttaa omalla toimialalla. Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmaan visioksi valitaan Visio 2015 arvoja. Visio 2015 lapsuuden arvoja voidaan kuvata sanoilla englanninkielisillä sanoilla *protection*, *provision* ja *participation*.

Protection tarkoittaa turvallista ja terveyttä edistävää lapsuutta. Lapsella on oikeus vanhempiinsa ja terveeseen kasvuun. Aikuiset kantavat heille kuuluvan vastuun, jolloin lapsi saa olla lapsia. Lapsen tulee saada osakseen kunnioitusta, rakkautta sekä tarvittavaa ohjausta. Terveet elämäntavat, vanhemman läsnäolo lapselle ja monipuoliset harrastusmahdollisuudet tuovat lapsen elämään perustavaa. Yhteiskunnallisesti *Protection* tarkoittaa sitä, että julkinen tukee perheitä taloudellisesti sekä tuottamalla lapsille ja perheille tarkoitettuja palveluita. Eri tahot, kuten joukkoviestintä huomioi vastuullisesti lapsen terveen kehityksen omassa toiminnassaan. Lapsen toimintaympäristön tulee myös olla turvallinen toimintaympäristö päiväkodissa, koulussa ja vapaa-ajalla.

Provision tarkoittaa sitä, että lapsuuden voimavaroista lapsen eri kehitysvaiheissa ja perheen elämäntilanteissa on huolehdittu. Lapsella ja perheellä on mahdollisuus monipuolisiin palveluihin. Peruspalvelut toimivat hyvin ja ne ovat saatavilla omalla äidinkielellään. Tarvittaessa on mahdollisuus erilaisiin laadukkaisiin tukitoimiin ja erityispalveluihin. Myös erilaiset harrastusmahdollisuudet kunnissa on turvattu. Lapsen ja perheen kanssa on huomioitu voimavarana eri sukupolvien välinen yhteys. Yhteiskunnallisesti *Provision* tarkoittaa perheen yhdessäolon arvostamista, työelämän joustamista lasten ja perheiden elämäntilanteissa sekä riittävää sosiaaliturvaa vastuullisen vanhemmuuden tueksi.

Participation on lapsen mahdollisuutta toimia aktiivisena osallistuvana kuntalaisena ja toteuttaa omaa erityislaatuisuuttaan. Se tarkoittaa lapsen osallisuuden huomioimista joka asiassa, oikeutta omaan kulttuuriperinteeseen, äidinkieleen ja tasa-arvoiseen kohteluun. Yhteiskunnallisesti *Parti-*

cipation merkitsee pitkäjänteistä ja vastuullista lapsipolitiikkaa, jossa seurataan lasten terveyden ja hyvinvoinnin kehitystä ja sen pohjalta tehdään tarvittavat päätökset.

Toivakan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman (2001, 10) tarkoituksena oli, että kaikkea mitä kunnassa suunnitellaan, tehdään tai rakennetaan, tarkastellaan myös lapsen ja nuoren näkökulmasta. Ohjelman mukaan lapsilla ja nuorilla tulee olla turvattu elinympäristö, tasavertainen mahdollisuus huolenpitoon ja koulutukseen asuinpaikasta ja sosiaalisesta tausta riippumatta sekä mahdollisuus tulla kuulluksi. Lasten ja nuorten sosiaaliset valmiudet kehittyvät osallistumisen kokemusten ja kuulluksi tulemisen kautta. Kaikessa tulee työskennellä ennaltaehkäisevästi ja perheitä tukien syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Ohjelman tarkoituksena oli, että vuosittain tarkastellaan tavoitteiden toteutumista ja kirjataan ne kunnan toimintakertomukseen.

Laadintaprosessi ja suunnitelman rakenne

Toivakan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu erityisesti kunnan luottamushenkilöitä varten, jotta he saavat kokonaisvaltaisen kuvan lasten ja nuorten tilanteesta ja tarjolla olevista palveluista, mutta suunnitelma on tehty myös jokaista kuntalaista ja kunnassa toimivaa järjestöä ja yhteisöä varten. Toivakan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisessa on ollut tavoitteena tehdä suunnitelma, joka kuvaisi mahdollisimman tehokkaasti ja ymmärrettävällä tavalla kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa ja tarjolla olevia palveluja, joita tarkastelemalla voidaan havaita kehityskohdat, joihin kunnan tulisi varata erityisiä taloudellisia ja muita resursseja tulevina vuosina. Tavoitteena on tuoda myös esille keskeiset palvelut ja asiat, jotka kunnassa ovat riittäviä ja toimivia lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Suunnitelmasta voidaan tehdä todella laaja ja moniulotteinen, mutta suunnitelman tekoon varatut resurssit huomioiden tavoitteena on ollut tehdä käytännöllinen ja perustellusti rajattu suunnitelma, jota voi tulevina vuosina tarvittaessa tarkentaa, syventää ja muuttaa kunnan omien tarpeiden mukaan.

Toivakan lasten hyvinvointi- työryhmä aloitti lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimisen talvella 2009 lastensuojelulain lakiuudistuksen seurauksena. Prosessin alussa suunnitelman toteuttamiseen otettiin mallia internetin kautta saatavilla olevista valmistuneista suunnitelmista, kuten uuden Jyväskylän lastensuojelusuunnitelma. Lisäksi Kuntaliitto on julkaissut internetissä oppaita (Viite) lastensuojelusuunnitelman laatimiseksi, joita myös hyödynnettiin työskentelymallin muodostamisessa.

Toukokuussa 2009 kunnan lasten ja nuorten parissa työskenteleville keskeisimmille yhteistyötahoille kysymysrunгон (liite), jonka avulla kerättiin tietoa yhteistyökumppaneilta. Kaikki yhteistyötahot eivät palauttaneet vastauksia pyydettyyn päivään mennessä. Siihen saattoi vaikuttaa se, että työntekijät olivat vuosilomilla sekä myös se, että osa saattoi unohtaa vastata kyselyyn. Tietoa kunnan palveluista ja yhteistyökumppaneiden toiminnasta saatiin kuitenkin runsaasti myös internetin kautta, kunnan asiakirjoista sekä suoraan lasten ja nuorten parissa työskenteleviltä ihmisiltä. Tilastoja kuvaavia lukuja saatiin indikaattoripankki Sotkanetistä. Myös esimerkiksi poliisin, sosiaalipäivystäjän tai jonkun muun virallisen tahon lastensuojeluilmoitusten määrä (tai ilmoitusten puuttuminen) kuvaa tilannetta myös kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma jakautuu kolmeen kokonaisuuteen; johdantoon, toimintakertomukseen ja itse suunnitelmaan. Johdanto- osiossa on esitelty suunnitelman taustaa, visio ja strategiset tavoitteet sekä työskentelyprosessin kuvaus. Toimintakertomus – osassa on kuvattu kunnan palvelujärjestelmät sekä keskeisimpien järjestöjen toiminnot, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten

hyvinvointiin. Itse suunnitelma osuuteen on kirjattu toimintakertomuksesta esiinnoitettavat tavoitteet sekä seuranta ja arviointimenetelmät, eli kuinka suunnitelman toteutumista seurataan, arvioidaan ja raportoidaan.

Toimintakertomuksen aluksi on esitelty tilastotietoa Toivakan väestöstä kuten toimeentulosta, sosiaalisista suhteista ja asumisesta. Suunnitelmaa tehtäessä on tehty tietoinen valinta siitä, ettei suunnitelmaan tule laajaa tilasto-osuutta. Luvussa Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimia ja palveluita on ensin esitelty mitä ehkäisevä lastensuojelu on lain mukaan. Sen jälkeen on kuvattu ne palvelujärjestelmät ja yhteistyötahot, jotka tekevät ehkäisevää lastensuojelutyötä lasten ja heidän perheidensä parissa erilaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden ja sivistystoimen kautta. Nämä yhteistyötahot tekevät tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kanssa.

Lapsi- ja nuorisotyö Toivakassa –luvussa on aluksi kerrottu vapaa-ajan merkityksestä lasten kehitykselle ja kasvulle. Lukuun on koottu kunnan oman vapaa-ajan toimen lisäksi lasten ja nuorten vapaa-ajan viettoon keskeisesti liittyvät toimijat kolmannelta sektorilta, joiden palveluiden käyttäminen on täysin vapaaehtoista. Lapsi- ja nuorisotyössä on kyse ennalta ehkäisevästä lastensuojelutyöstä. Monipuolinen ja toimiva lapsi- ja nuorisotyö asettaa vankan perustan lasten ja nuorten kasvulle ja kehitykselle. Erotuksena edellisessä luvussa esiteltäisiin palveluihin ja toimiin Lapsi- ja nuorisotyön tahot eivät useinkaan osallistu lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelun moniammatilliseen työskentelyyn niiden vapaaehtoisuuden ja toimintamuotojen vuoksi. Lapsi- ja nuorisotyön eri järjestöt ovat esitelty vapaamuotoisesti sen pohjalta kuin niistä on ollut tietoa saatavilla.

Lastensuojelu Toivakan kunnassa - luvussa lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on tarkasteltu uuden lastensuojelulain edellytyksiin ja vaatimuksiin. Luvussa on pyritty kuvaamaan lastensuojelutyöskentelyn lain pohjalta keskeisimmät prosessit. Lasten ja nuorten hyvinvointiin käytettävät resurssit – luvussa on kuvattu sitä, millaisilla resursseilla Toivakan kunnassa tehdään työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutus ja seuranta – luvussa kuvataan ne tarpeet ja tavoitteet, joihin tulisi saada muutosta. Lisäksi luvussa on pohdittu erilaisia arviointimenetelmiä ja seurantatapoja, joiden avulla suunnitelman toteutumista seurataan.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa lapsella tarkoitetaan alaikäistä eli alle 18-vuotiasta lasta.

Toivakan lasten hyvinvointi-työryhmään kuuluvat seuraavat jäsenet:

Päivähoidon johtaja

Esiluokan opettaja

Erityisopettaja

Vapaa-aika sihteeri

Ev.lut. seurakunnan lastenohjaaja

lasten neuvolan terveydenhoitaja

sosiaalityöntekijä

MLL-edustaja

terveyskeskuspsykologi

kouluterveydenhoitaja

2. PERUSTIETOA TOIVAKAN KUNNASTA

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa perusteellisesti Toivakan kuntaa kuvaavat tilastotiedot ole keskeisiä, sillä niistä löytyy tarvittaessa tietoa muualtakin. Asukasluku, lasten määrä ja kunnan rakenne on kuitenkin asioita, joiden avulla voidaan hahmottaa millaisia erityistarpeita kunnassa mahdollisesti on.

Toivakan kunnan perustiedot (tilastokeskus.fi 5.10.2011):

850		Toivakka	
Seutukunta 1.1.2011	Jyväskylän	Muu kunta	
Maakunta 1.1.2011	Keski-Suomi	Kuntaryhmitys	Maaseutumainen kunta
VÄESTÖ 31.12.2010		PINTA-ALA 1.1.2010	
Asukasluku	2 421	Maapinta-ala, km ²	361,52
Muutos edellisestä vuodesta, %	1,6	Koko pinta-ala ilman meriä, km ²	413,97
Ruotsinkieliset 31.12.2010	0	Taajama-aste 2009	40,7
		Asukastiheys, as/maa-km ²	6,6
IKÄRAKENNE 31.12.2010		ELINKEINORAKENNE 2008	
	%		
0-6-vuotiaat	9,4	Maa- ja metsätalous	6,7
7-14-vuotiaat	8,7	Jalostus	22,3
15-64-vuotiaat	60,7	Palvelut	70,0
65-74-vuotiaat	11,4		
75-84-vuotiaat	7,2		
85-vuotiaat ja sitä vanhemmat	2,6		
yhteensä , henk.			

TYÖVOIMATIETOJA 2010		KOULUTUS 2009	%
Työpaikkaomavaraisuus 2009 %	46,5	Vähintään keskiasteen tutkinnon suorittaneita 15 vuotta täyttäneistä	59,8
Työvoima	1 057		
Työttömät	140	Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä	19,1
Työttömyysaste, %	13,0		

Toivakan kunnan tilastotietoja

	2008	2009	2010
Perheet yhteensä	660	663	674
Lapsiperheet, % perheistä	37,2	36,7	37,1
Yksinhuoltajaperheet, % lapsiperheistä	13,4	14	12,4
Avioeroja, 25-64-vuotiailla/1000 vastaav-ikäistä naimisissa olevaa	11,6	11,5	8,6
Toimeentulotuki/ asukas	82	50	67

(sotkanet.fi 5.10.2011)

3. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTIA EDISTÄVIÄ TOIMIA JA PALVELUJÄRJESTELMIÄ

Ehkäisevä lastensuojelu lain mukaan

Lastensuojelulain (417/2007), 3§:n mukaan ehkäisevän lastensuojelun tarkoitus on edistää ja turvata lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola, muu terveydenhuolto, päivähoido, opetus ja nuorisotyö tekevät ehkäisevää lastensuojelutyötä silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Heinon (2008, 15) mukaan ehkäisevän lastensuojelun ja ”varsinaisen” eli lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun erottavat kaksi asiaa, jotka ovat lastensuojelun asiakkuuden kriteerit ja työn tekemisestä vastuussa oleva taho. Niin kauan kuin lastensuojelusta ei olla yhteydessä ehkäisevää lastensuojelua antavaan tahoon, kyseessä on ehkäisevää lastensuojelua. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän yhteydenotto esimerkiksi päivähoidon yhteisen neuvottelun järjestämiseksi asiakasperheen kanssa muuttaa työskentelyn ehkäisevästä lastensuojelusta lapsi- ja perhekohtaiseksi lastensuojeluksi.

Nykyinen hallitus on myös kirjannut ennaltaehkäisevän lastensuojelun tärkeyden. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelma 2007-2011 (Opetusministeriö 2007, 52) mukaan

”lastensuojelun tarve tulisi havaita riittävän ajoissa, ja tehdä palvelutarpeen arviointi, jotta palvelut ja tukitoimet voidaan kohdentaa oikea-aikaisesti ja ammattitaitoisesti”.

”Lastensuojelun toimintaedellytyksiä kehitetään pitkäjänteisesti jatkamalla muun muassa valtakunnallisen lastensuojelun kehittämissuunnitelman työtä. Kehitetään usean toimijan yhteisiä moniammatillisia työmenetelmiä. Lastensuojelun avohuoltoa vahvistetaan, jotta lastensuojelutarpeen selvitys voidaan tehdä asian-
tuntevasti ja niin, että perhe- ja yksilökohtaisiin tarpeisiin on käytettävissä laaja valikoima hyväksi todettuja menetelmiä ja palveluita.

Mikäli ehkäisevän lastensuojelun piirissä toimivilla herää huoli lapsen hyvinvoinnista, tulee heidän tehdä lastensuojeluilmoitus kunnan lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoituksen teko prosessi on kuvattu tarkemmin luvussa 5.2. Lastensuojelun avohuollon työmuodot.

Lasten ja nuorten hyvinvointia edistäviä toimia ja palveluita – luvussa esitellään keskeiset toimijat Toivakan kunnassa, jotka tekevät ehkäisevää lastensuojelutyötä.

Neuvola ja kouluterveydenhuolto

Toivakan neuvola toimii Keski-suomen seututerveyskeskuksen osana Toimipiste sijaitsee Toivakan terveysaseman yhteydessä. Neuvolassa toimii yksi terveydenhoitaja. Toimintaa säätelee Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta.

1 Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta on tullut voimaan 1.7.2009. Määräaikaisten terveystarkastukset on järjestettävä asetuksen mukaisesti 1.1.2011 mennessä. Asetus on annettu kansanterveyslain 14 §:n perusteella. Asetus on kuntia velvoittava.

Terveysneuvonta keskittyy niin yksilöiden kuin perheiden terveyden edistämiseen. Neuvolassa tarjotaan perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolapalveluja. Palvelut ovat yksilöllisiä, luottamukselli-

sia ja perhekeskeisiä. Perhesuunnitteluneuvolassa saa neuvontaa ja ohjausta raskauden ehkäisyyn ja sukupuolitauteihin, raskauden keskeytykseen ja lapsettomuuteen liittyvissä asioissa. Siellä otetaan myös gynekologisia näytteitä ja tehdään raskaustestejä.

Äitiysneuvolassa seurataan raskauden kulkua, sekä tuetaan kasvua vanhemmuuteen. Perhevalmennusta järjestetään kaikille halukkaille ensimmäistä lastaan odottaville perheille. Tällä hetkellä perhevalmennus toteutetaan yhteistyössä Joutsan neuvolan kanssa. Perusterveydenhuoltotasoiset ultraäänitutkimukset toteutetaan Joutsan neuvolassa. Kotikäynti synnytyksen jälkeen tehdään kaikille ensisynnyttäjille. Mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan kotikäynti tehdään myös uudelleen synnyttäjille. Vuonna 2010 synnytyksiä oli 36, vuodelle 2011 synnytyksiä on arvioitu 36.

Lastenneuvola palvelee alle kouluikäisiä ja heidän perheitään. Toimintamuotoja ovat terveystarkastukset, terveyskasvatus ja neuvonta sekä rokotukset. Perheiden hyvinvoinnin seuraamiseksi neuvoloissa tehdään myös seulontatutkimuksia suunnitelmallisesti kaikille perheille. Neuvola tarjoaa tukea vanhemmuuteen ja lapsen kasvatukseen, sekä toimii avun saannin kanavana kriisitilanteissa. Neuvolan terveydenhoitaja voi olla tarvittaessa yhteistyössä eri viranomaisstahoihin kunnassa, seutu-terveyskeskuksen alla ja laajemminkin asiakkaan suostumuksella. Lastenneuvolan asiakkaina Toivakassa on 245 alle kouluikäistä lasta.

Haasteita ja kehittämisehdotuksia:

- asetuksen mukaisten lääkärin ja terveydenhoitajan tarkastuksien toteutuminen
- Perheiden auttamiskeinojen kehittäminen, uupuneille vanhemmille/ kriisitilanteissa täytyy turvata avun saanti nopeasti. Useilta lapsiperheiltä puuttuu oma ”turvaverkosto”. Ennalta ehkäisevän perhetyön parempi saatavuus tulee turvata ja olla erillisenä lastensuojelullisesta perhetyöstä. Tällä hetkellä kunta ei pysty tarjoamaan ennaltaehkäisevää palvelua.
- Parisuhteen ylläpitämiseen tulee kehittää auttamiskeinoja, jotta avioeroja saadaan ehkäistyä

Kouluterveydenhuolto jatkaa neuvolassa alkanutta lapsen terveydentilan pitkäaikaisseurantaa, painottuen lapsen ja nuoren kokonaiskehityksen tukemiseen ja terveydentilan edistämiseen. Toimintajatuksena on kouluterveydenhuollon tuki lapsen ja nuoren kasvussa ja kehityksessä aikuiseksi, joka arvostaa terveyttään, luottaa itseensä ja osaa tehdä terveyttä edistäviä valintoja. Toiminta tapahtuu terveydenhoitajan, terveyskeskuslääkärin, suun terveydenhuollon sekä tarvittavien muiden asiantuntijoiden kuten psykologien ja päihde - ja mielenterveystyöntekijöiden yhteistyönä. Kouluterveydenhuolto on keskeinen osa oppilashuoltoa. Toivakassa työskentelee kouluterveydenhuollossa ½-päivätoiminen terveydenhoitaja, oppilaita on 240 syyskuussa 2011, joista Kankaisten koululla 26 oppilasta, muut Toivakan koulukeskuksessa. Kouluterveydenhoitajan työpäivät ovat maanantai, tiistai ja torstai, soittoaajat maanantaisin ja torstaisin klo 9.00 - 9.30. Kouluterveydenhoitaja on ottanut syksyllä 2011 myös Toivakan joukkoseulontojen irtosolunäytteet.

Kouluterveydenhuollon toimintatavoitteena ovat;

1. asetuksen mukaiset lääkärin ja terveydenhoitajan sekä muiden asiantuntijoiden suorittamat terveystarkastukset toteutuvat; terveystarkastus tehdään jokaisella vuosiluokalla, laajat 1., 5. ja 8. luokilla.
2. Edistää koululaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä lisätä tietoa hyvän terveyden eduista sekä sitä vaarantavista ja edistävästä tekijöistä.

Kouluterveydenhuollon työmenetelminä ovat keskustelut, terveystarkastukset ja –neuvonta ja ohjaus sekä yhteistyö eri ammattiryhmien ja perheen kanssa.

Uusi asetus tulee lisäämään sekä terveydenhoitajien että lääkärien tekemien tarkastusten määrää kouluterveydenhuollossa. Myös työn kehittämiseen tarvitaan työaikaa. Kouluterveydenhuoltoon tarvitaan enemmän lääkärin työpanosta kuin on ollut aiemmin. Lääkäriä tarvitaan myös oppilas-huoltotyöhön.

Kunnan varhaiskasvatus ja päivähoito

Kunnan varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Sekä kunnat että yksityiset tahot tuottavat varhaiskasvatuspalveluita. Julkista, yhteiskunnan ylläpitämää, valvomaa ja tukemaa varhaiskasvatusta on päivähoito eri muotoineen. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta.

Toivakan kunnan päivähoidossa toimitaan päivähoitoa ja varhaiskasvatusta säätelevien lakien ja asetusten mukaisesti noudattaen valtakunnallisia linjauksia. Varhaiskasvatus kattaa ikävuodet 0 - 6-vuoteen, jotka ovat lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeimmät vuodet. Päivähoidon henkilöstö on vaativan haasteen edessä tämän päivän hektisessä maailman menossa. Selviytyäkseen näistä haasteista ja saavuttaakseen yhteiset tavoitteet, on laadittu pitkällisenä prosessina avuksi ja työvälineeksi Toivakan päivähoidon käsikirjan, joka toimii myös uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Käsikirja sisältää:

- Kunnan varhaiskasvatussuunnitelman
- Laatukäsikirjan, jonka liitteenä mm. lapsen varhaiskasvatussuunnitelma
- Päivähoidon päämäärät ja tavoitteet
  - Lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaaminen järjestämällä päivähoitopaikka sitä tarvitseville alle kouluikäisille lapsille
  - Laadun kehittäminen ja ylläpitäminen jatkuvana prosessina asiakaslähtöisesti panostaen henkilöstön ammattitaitoon
  - Päivähoidon tavoitteena on kasvattaa yhdessä vanhempien kanssa, kasvatuskumppanuudessa lapsesta omatoiminen, hyvän itsetunnon omaava ja toisten kanssa toimeen tuleva toivakkalainen
  - Päivähoito tarjoaa lapsen ikää, kehitystasoa ja henkilökohtaisia tarpeita vastaavaa toimintaa ja huolenpitoa perushoidon lisäksi

VASU-asiakirja on Toivakan kunnan lasten päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelma, joka pohjautuu valtakunnallisiin perusteisiin ja toimii päivähoidon omien suunnitelmien pohjana. Lapsen hyvinvoinnin edistäminen varhaiskasvatuksessa perustuu sekä päivähoidon suunnitelmaan että yhdessä vanhempien kanssa lapselle laadittavaan henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kaikille Toivakan kunnan päivähoidossa oleville lapsille laaditaan yhdessä perheen kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.

Toivakan kunta pyrkii lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaamiseen järjestämällä päivähoitopaikka sitä tarvitseville alle kouluikäisille lapsille. Päivähoidon henkilökunnan ammattitaidon jatkuva valvominen ja kehittäminen varmistavat asiakaslähtöisen päivähoidon laadun kehittämisen ja ylläpitämisen jatkuvana prosessina. Päivähoidon tavoitteena on kasvattaa lapsesta yhdessä vanhempien kanssa, kasvatuskumppanuudessa, lapsesta omatoiminen, hyvän itsetunnon omaava ja toisten kans-

sa toimeen tuleva kuntalainen. Päivähoito tarjoaa lapsen ikää, kehitystasoa ja henkilökohtaisia tarpeita vastaavaa toimintaa ja huolenpitoa perushoidon lisäksi.

Päivähoidon palvelut

Toivakan kunnassa on toiminut päiväkotit Touhuvakka syksystä 2006. Touhuvakassa toimii kolme ryhmää: esikoulu- ja päiväkotiryhmät. Esikoulu toimii sivistystoimen alaisena neljänä päivänä viikossa. Esikouluryhmässä on lastentarhanopettaja ja kaksi koulunkäyntiavustajaa. Sosiaalitoimi huolehtii esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoidosta. Päivähoidon tiloissa toimii myös kunnan esiopetus, sekä esikoululaisten aamu- ja iltapäivähoito. Päiväkodin Tutkijat -ryhmässä on paikkoja kaksikymmentä. Vakituksia työntekijöitä ovat lastentarhanopettaja, 2 lastenhoitajaa ja avustaja/päiväkotiapulainen. Päiväkodin Tähtitähjet ryhmä on 20-paikkainen vuorohoitoryhmä. Siellä on vakituksena lastentarhanopettaja, kaksi lastenhoitajaa ja kaksi ryhmäperhepäivähoitajaa. Ryhmä on avoinna vanhempien työvuorojen mukaisesti. Päiväkotit Touhuvakan keittiö on ns. jakelukeittiö, jonka toiminnasta vastaa ravitsemustyöntekijä.

Päiväkotit Tuokkonen sijaitsee Toivakan keskustassa, entisen Soneran solmukeskuksen uudistetuissa tiloissa ja aloitti toimintansa elokuussa 2009. Tuokkonen on avoinna vanhempien työaikojen mukaan. Hoitopaikkoja on 15 ja henkilökuntana lastentarhanopettaja ja kaksi lastenhoitajaa ja ryhmäperhepäivähoitaja. Ruokahuolto toteutetaan ns. jakelukeittiömallilla. Ruuhimäessä toimii ryhmäperhepäivähoito kahden hoitajan voimin, jotka vastaavat myös ruokahuollosta. Kotona työskenteleviä perhepäivähoitajia toimii eri puolilla kuntaa tarpeen mukaan. Hoitoryhmässä voi olla enintään 4 kokopäiväistä lasta. Perhepäivähoitajat työskentelevät pääsääntöisesti klo 6 ja 17 välillä. Perhepäivähoidon varayksikkö toimii Kakaravaarassa ja se on perustettu perhepäivähoitajien työaikalainsäädännön muutosten johdosta.

Päivähoito tekee varhaiskuntoutuksellista yhteistyötä kunnan sosiaalityöntekijän, koulun kiertävän erityisopettajan, Keski-Suomen seututerveyskeskuksen neuvolan terveydenhoitajan ja lääkärin, psykologin, puheterapeutin ja toimintaterapeutin kanssa sekä myös yksityisten terapeuttien kanssa, joilta lapsi saa ostopalveluna terapiaa. Muita keskeisiä päivähoitoon yhteistyötahoja on Jyväskylän perheneuvola sekä KSSHP kehitysvammanneuvolan kuntoutusohjaaja ja muut työntekijät sekä tapauskohtaisesti Keski-Suomen keskussairaalan lasten neurologian ja foniatrian poliklinikoiden kanssa ja sairaalan ELTON kanssa. Päivähoito tekee yhteistyötä myös kirjaston ja kulttuuritoimen kanssa sekä MLL:n, Evankelis-luterilaisen seurakunnan kanssa.

Toivakan peruskoulu

Taustatiedot

Toivakassa Kirkonkylän koulukeskus toimii yhtenäiskouluna. Koulukeskuksessa on oppilaita syksyllä 2011 yhteensä 234, joista alaluokkalaisia on 116. Lisäksi on Kankaisten ala-aste Kankaisten kylällä, jossa on luokat esikoulusta kuudenteen. Kankaisten koululla oppilaita on syksyllä 2011 yh-

teensä 34. Esiopetus on Toivakassa koulutoimen piirissä. Kirkonkylän esioppilaat ovat päiväkodin tiloissa ja Kankaisten koulun esioppilaat opiskelevat yhdysluokassa. Esikoululaisia on yhteensä 29. Opettajia Toivakan kouluissa on yhteensä 25.

Koulukuljetukset järjestetään esioppilaalle ja 1.-2.-luokkalaisille kun koulumatka on yli 3 km sekä 3.-9.-luokkalaisille, kun koulumatka on yli 5 km. Mikäli koulumatka on lyhyempi kuin edellä mainittu ja lapsen ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen lapsen koulumatka muodostuu liian vaikeaksi tai vaaralliseksi, on lapsella oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Anomus on tällaisessa tapauksessa osoitettava sivistystoimenlautakunnalle.

Esikoululaisille järjestetään aamu- ja iltapäivähoitoa kunnan päivähoitossa esikoulun tiloissa, Kankaisten koulun oppilaille Ruuhimäen ryhmäperhepäivähoidon yhteydessä.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta on tarkoitettu 1. ja 2. luokkien oppilaille sekä erityisen tuen oppilaille. Aamuparkki ja iltapäiväkerho toimivat Puukkiksella. Aamuparkki on auki arkisin sopimuksen mukaan n. klo 7 - 10 ja iltapäiväkerho klo 13 - 17. Toimintamaksut vahvistetaan lukuvuositain.

Koulun erityisopetus

Kunnassa on kolme erityisopettajaa, yksi kiertävä laaja-alainen erityisopettaja ja kaksi pienryhmäopettajaa. Pysyvää erityisluokkaa ei ole, vaan opetus on järjestetty joustavasti kunkin oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan laaja-alaisena erityisopetuksena tai pienryhmäopetuksena. Erityisopetusta on järjestetty myös esiopetuksen oppilaille. Oppilaat, jotka tarvitsevat erityiskoulua tai opiskelevat pidennetyllä opetussuunnitelmalla toiminta-alueittain, käyvät Jyväskylässä.

Lapselle on tarjottava tukea jo varhaisvuosina. Tukitoimilla tulisi tunnistaa kehitysriskit sekä havainnoida ja arvioida lapsen kehitystä. Lisäksi oppilaalla on oikeus saada tukea heti kun hänellä ilmenee ongelmia koulutyössään. Tuen tarvetta arvioi lapsen tai nuoren lähellä oleva henkilö, esim. vanhempi, opettaja tai erityisopettaja. Tuen tarpeen varhaisella havaitsemisella ja puuttumisella on tarkoitus ehkäistä ongelmien syvenemistä ja muuttumista pitkäaikaisemmaksi.

Oppilaan tuen vaiheet

Oppilaan tukeminen jaetaan kolmeen vaiheeseen: yleiseen tukeen, tehostettuun tukeen ja erityiseen tukeen. **Yleisen tuen** muotoihin kuuluu ensisijaisesti tukiopeetus, osa-aikainen erityisopetus, avustajan työpanos, opettajien yhteistyö ja opetusryhmien joustava muuntelu tarpeen mukaan. Näiden lisäksi voidaan käyttää samanaikaisopetusta, aamu- ja iltapäivätoimintaa, kerhotoiminta ja eriyttämistä. Oppilaanohjaus, oppilashuoltopalvelut, yhteydenpito oppilaan huoltajiin ja kaikki opettajien normaali työ oppilaan oppimisen ja hyvinvoinnin takaamiseksi kuuluvat niin ikään yleiseen tukeen. Yleisessä tuessa oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma.

Tukiopeutusta annetaan oppilaalle, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan oppimisvaikeuden tai poissaolon seurauksena. Tukiopeutuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Aloitteen tukiopeutuksen antamisesta tekee ensisijaisesti aineenopettaja tai luokanopettaja. Tukiopeutusta voi-

daan antaa joko oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella samanaikaisopetuksena, pienryhmäopetuksena tai yksilöllisesti. Oppilaalle ja huoltajalle ilmoitetaan tukiopetuksen antamisesta.

Oppilas, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita eri tukimuotoja, kuuluu **tehostetun tuen** piiriin. Hänelle laaditaan pedagoginen arvio. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä. Tehostettu tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelman kirjaaminen ja arviointi tehdään yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei kuitenkaan voida yksilöllistää.

Mikäli oppilas ei suorita hyväksytysti jonkin aineen ydinsisältöjä tehostetusta tuesta huolimatta, asiasta tulee laatia pedagoginen selvitys. Pedagoginen selvitys sisältää tiedon oppilaan siihen saakka saadusta tuesta ja arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Tämän pohjalta oppilashuoltoryhmässä arvioidaan, onko tarvetta oppiaineen/oppiaineiden yksilöllistämiseen. Ennen erityisen tuen päätöstä on opettaja yhteydessä oppilaan huoltajiin. Päätöksen **erityisen tuen** tarpeesta tekee rehtori.

Erityistä tukea saavalle oppilaalle laaditaan HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma), johon kirjataan yksilöllistettyjen oppiaineiden tavoitteet, keskeiset sisällöt, edistymisen seuranta ja arviointi. Tukitoimena erityisopetus korostuu. Toivakan koulukeskuksessa erityisopetus järjestetään erityisen tuen päätöksen saaneille oppilaille muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan pienryhmässä. Kankaisten koululla erityisopetus tapahtuu muun opetuksen yhteydessä erityisopettajan tuella HOJKS:iin kirjattujen tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Yksilöllistettyjen oppiaineiden numeroarvosana ja sanallinen arvio varustetaan tähdellä. Oppiaineen yksilöllistäminen tarkoittaa sitä, että oppilaan oppimisen tavoitteet ja sisällöt määritellään hänen omien edellytystensä mukaiseksi.

Erityisen tuen päätös tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Virallisen päätöksen erityisen tuen jatkumisesta tai lopettamisesta tekee rehtori. Jos erityinen tuki päättyy, oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Tukea tarvitsevien lasten ja nuorten asioissa tehdään yhteistyötä eri hallintokuntien kesken. Sivistystoimen ohella sosiaali- ja terveystieteiden sekä nuorisotoimi, 4H ja seurakunnat ovat vahvasti mukana oppilaan koulupolun rakentamisessa. Toivakan koulu tekee yhteistyötä myös seututerveyskeskuksen psykologin, Jyväskylän perheneuvolan ja Niilo Mäki Instituutin kanssa.

Oppilaan ongelmien ratkaisemiseksi on mahdollista hakea apua myös Keski-Suomen keskussairaalasta. Erityisesti kyseeseen tulevat foniatrian osasto, lastenneurologian poliklinikka ja Haukkalan lapsi- ja nuorisopsykiatrian osastot ja sairaalakoulu. Yhteistyötä on myös Haukkarannan ja Näkövammaisten koulujen kanssa. Kehitysvammaisten lasten asioihin saa tukea Keski-Suomen Vammaispalvelusäätiön ylläpitämästä ohjaus- ja neuvontapalvelusta.

Oppilashuolto

Oppilashuoltoon kuuluu Perusopetuslain (21.8.1998/628, 31§) mukaan lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppi-

lasheduollon tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ja tunnistamaan oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia sekä muita ongelmia riittävän ajoissa sekä puuttumaan niihin. Oppilasheduollolla turvataan yksilön ja yhteisön psyykkisen ja fyysisen toimintakyvyn säilyminen turvallisuutta uhkaavassa tilanteessa. Oppilasheduollolla huolehditaan turvallisesta oppimisympäristöstä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilasheduoltotyö kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville aikuisille. Oppilasheduoltoa toteutetaan yhteistyössä koulun, kodin, eri asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa.

Moniammatillisessa oppilasheduoltotyössä noudatetaan eri ammattiryhmiä koskevia tietojensaantia ja salassapitoa koskevia säädöksiä. Oppilasheduoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus sekä lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen.

Toivakan koulukeskuksen **oppilasheduoltoryhmä** kokoontuu kerran kuukaudessa, ja siihen kuuluvat erityisopettajat, opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja ja rehtorit sekä Jyväskylän kaupungin perheneuvolan psykologi ja kunnan sosiaalityöntekijä sekä seututerveyskeskuksen psykologi tarvittaessa. Lisäksi oppilasheduollon kokouksiin voi osallistua opettaja, jolla on erityistä huolta jostain oppilaasta. Oppilasheduoltoryhmässä voivat kuitenkin olla läsnä vain ne, joita käsiteltävä asia koskee. Koulukeskuksen lisäksi oppilasheduoltoryhmä toimii myös Kankaisten ala-asteella. Kankaisten koululla opiskelee kahden kunnan oppilaita, joten koulussa toimii kaksi erillistä moniammatillista oppilasheduoltoryhmää. Toivakan kirkonkylän esiopetuksella on oma oppilasheduoltoryhmänsä, joka kokoontuu kolme kertaa vuodessa.

Oppilasheduoltoryhmän tehtävänä on kehittää, koordinoita ja toteuttaa koko koulu yhteisön hyvinvointia. Moniammatillinen oppilasheduoltoryhmä myös etsii ratkaisuja oppilaan tai oppilasryhmän asioihin. Oppilasheduoltoryhmässä käsitellään oppilaille laaditut pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys sekä päätetään tarvittaessa tehostetun tuen aloittamisesta tai oppilaan siirtymisestä yleiseen tukeen. Oppilasheduoltoryhmän kokoontumisesta pidetään muistiota koulun sisäiseen käyttöön. Muistiosta selviää asian vireillepano ja käsittely.

Toivakan koulukeskuksessa käy kerran viikossa kunnan sosiaalityöntekijä pitämässä vastaanottoa oppilaille. Vastaanotolle oppilas voi mennä omatomaisesti keskustelemaan asioistaan tai opettaja tai terveydenhoitaja voi hänet ohjata sinne, mikäli herää huoli oppilaan sosiaalisista pulmista koulussa, kotona tai vapaa-ajalla.

Muuta peruskouluun ja lasten hyvinvointiin liittyvää

Yhteistyö kodin kanssa

Kouluilla järjestetään vuosittain vanhempainiltoja, lisäksi opettajat tapaavat joillakin vuosiluokilla vanhempia vanhempainvarttien tai arviointikeskustelujen puitteissa. Lisäksi vanhempia pyydetään tarvittaessa koululle keskustelemaan oppilaan koulunkäyntiin liittyvistä asioista. Oppilaan tuen eri vaiheissa korostuu kodin ja koulun välinen yhteistyö. Koulukeskukseen on perustettu vanhempainyhdistys. Koulussamme käytössä olevan kiusaamista vastustavan KiVa Koulu -ohjelman puitteissa ollaan tarvittaessa yhteydessä koteihin kiusaamistapausten selvittelyprosessin aikana ja /tai jälkeen. Yläluokilla on myös Alis-valmennusta, jota tarjotaan perheille, joiden nuorella todetaan olevan taipumusta alisuoriutumiseen koulunkäynnissään.

Hankkeet

Toivakan kunta on ollut mukana Kelpo-kehittämistoiminnassa syksystä 2009 alkaen. Hankkeessa on kehitetty mm. oppilaan tuen kolmiportaisuutta, kodin ja koulun yhteistyötä sekä vahvistettu oppilaan tukea nivelvaiheissa. Toivakan koulutoimi on mukana myös opinto-ohjauksen laadun kehittämishankkeessa vuodesta 2008 alkaen. Hankkeen tavoitteena on ollut kaikkien ohjaajuus koulussa, syrjäytymisen ehkäisy ja moniammatillinen nuorisotyö koulussa.

Koulun kerhotoiminta

Syksystä 2008 Toivakan kunta on ollut koulun kerhotoiminnan hankkeessa, jolla on voitu käynnistää uudelleen koulun kerhotoimintaa. Tavoitteena on järjestää harrastustoimintaa oppilaille iltapäivällä koulun jälkeen. Kerhotoimintaa pyritään järjestämään monipuolisesti, jotta oppilas voisi valita kiinnostavan ja mielekkään harrastuksen. Koulun kerhotoiminnalla vahvistetaan oppilaiden välisiä suhteita ja pyritään yhteistyöhön kotien kanssa. Kerhojen suunnittelussa tehdään yhteistyötä muiden toivakkalaisten kerhojärjestäjien kanssa. Tarjolla on musiikkiin, liikuntaan, ilmaisuun, taiteeseen, luontoon tai kädentaitoihin liittyviä kerhoja. Koulun kerhot ovat oppilaille maksuttomia.

Perheneuvola

Sosiaalihuoltolain 19§:n mukaan perheneuvolan perustehtävä on määritelty seuraavasti:

”Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa.”
(Sosiaalihuoltolaki, 19§)

Perheneuvolan tehtävä on

- tutkia ja hoitaa moniammatillisesti niitä ongelmia ja häiriöitä, jota haittaavat lapsen kehitystä ja perheenjäsenten vuorovaikutusta
- antaa asiantuntija-apua lasten kasvatukseen ja perheen ihmissuhteisiin liittyvissä kysymyksissä
- kerätä perheneuvonnan tietoutta ja välittää sitä yhteistyötahoille, päätöksentekijöille sekä perheille
- kehittää perheneuvonnan työmenetelmiä

(Jyväskylän perheneuvolan toimintakertomus 2008, 1)

Perheneuvola on tärkeä yhteistyötaho lasten ja nuorten kanssa tehtävässä työssä. Jyväskylän kaupungin perheneuvola tarjoaa Jyväskylän lisäksi palveluita kahdeksalle sopimuskunnalle, joista yksi on Toivakka. Perheneuvolan tehtävänä on lapsen ja perheen vuorovaikutusongelmien sekä lapsen kehityksen häiriöiden tutkiminen ja hoitaminen. Perheneuvolassa tehdään myös lasten oppimisvaikeuksiin liittyviä perustutkimuksia. Perheneuvolan psykologi osallistuu säännöllisesti Toivakan koulun oppilashuoltoryhmiin. Toivakan päivähoiton työntekijät saavat työnohjausta perheneuvolan sosiaalityöntekijältä.

Lasten tutkimuskliniikka, joka toimii Niilo Mäki Instituutin yhteydessä, on osa perheneuvolan toimintaa. Se on erikoistunut vaativampiin lasten oppimisvaikeuksien arviointiin ja kuntoutukseen. Näihin palveluihin voi ohjautua perheneuvolan kautta.

Perheneuvolan työmenetelminä käytetään perheiden ja lasten ohjaus-, neuvonta- tutkimus- ja terapiakäyntejä. Lisäksi perheneuvolassa toimii useita erilaisiin haasteellisiin elämäntilanteisiin liittyviä ryhmiä, jotka kokoontuvat tavoitteellisesti ja säännöllisesti.

Kuntalainen voi hakeutua perheneuvolan asiakkaaksi omasta aloitteestaan ilman lähetettä. Kunnan viranomaiset opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollosta voivat myös ohjata asiakkaita perheneuvolaan.

Asiakkaaksi hakeutumisen syyt	2008 %	2009 %	2010 %
Perhe- ja parisuhdevaikeudet	39	32	46
Muut aikuisten ongelmat	11	9	7
Oppimisvaikeudet	48	58	27
Lapsen ja nuoren käyttäytymishäiriöt	24	18	24
Lasten ja nuorten tunne-elämän ongelmat	12	9	20

(Jkl:n perheneuvolan toimintakertomus 2010)

Perheneuvolaan ilmoitetut Toivakan kunnan asukkaat 2010

0-6 vuotiaat	1
7-12 vuotiaat	9
13-15 vuotiaat	5
16-21 vuotiaat	0
yli 22 vuotiaat	6
YHTEENSÄ	21

Perheneuvolan suoritteet

Suoritteet työmuodoittain 2010

Tutkimukset	77	25 %
Ohjaus ja neuvonta	28	9 %
Terapia	29	10 %
Kuntoutus	29	10%
Muu asiakastyö	60	20%
Muu ei asiakastyö	49	16%

Lasten ja nuorten psykiatriset palvelut

Lasten ja nuorten psykiatriset palvelut kuuluvat Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alaisuuteen, ja ne järjestetään Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kautta lasten- ja nuorten psykiatrisella poliklinikalla sekä tarvittaessa laitoshoitona Haukkalan sairaalassa.

Sosiaalityö sekä aikuisväestön päihde- ja mielenterveyspalvelut

Toivakan kunta tekee sosiaalityötä aikuisväestön parissa, jota on esimerkiksi sosiaalityön ohjaus ja neuvonta, taloudellisen tilanteen selvittäminen ja toimeentulotuen myöntäminen, päihde- ja mielenterveyspalveluihin ohjaaminen sekä erilaiset tilannekohtaiset työskentelyt. Toivakan aikuissosiaalityön pyritään tukemaan asiakkaan omien voimavarojen hyödyntämistä ja ratkaisukeskeistä työtappaa sekä tarvittaessa myös korjaavaa ja ylläpitävää sosiaalityötä.

Aikuissosiaalityö tukee myös lasten hyvinvointia, mikäli perheeseen kuuluu lapsia. Aikuisten päihde- ja mielenterveysongelmien hoito edistää myös perheissä elävien lasten hyvinvointia, ja on siten keskeinen osa lastensuojelun työskentelyä. Usein lastensuojelun huolet liittyvät vanhempien päihdeidenkäyttöön, mielenterveysongelmiin sekä elämänhallinnan vaikeuksiin.

Aikuisväestön päihde- ja mielenterveyspalveluiden järjestämisessä kuntalaisten käytössä on Keski-Suomen seututerveyskeskuksen kautta saatavat palvelut sekä yksilöllisesti harkiten asiakas voi saada sosiaalitoimistosta maksusitoumuksen päihdekuntoutuslaitokseen tai avopäihdehoitoon.

Muut lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät palvelut

Toivakan kunnan perusturvajohtaja toimii myös lastenvalvojana. Lastenvalvojan tehtäviin kuuluu avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyden selvittäminen, lapsen huoltoon, asumiseen ja tapaamiseen liittyvät neuvottelut ja sopimusten vahvistaminen, lapsen elatussopimusneuvottelut ja sopimusten vahvistaminen sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 16 §:n mukaisen selvitysten tekeminen tuomioistuimelle.

Toivakan perusturvalautakunta kustantaa vuosittain Toivakan koululle ennaltaehkäisevää päihde- ja tunnetyöskentelyä, joka on ostettu yksityiseltä yrittäjältä. Työskentelyyn kuuluu myös erilaisten vanhempainiltojen järjestäminen.

Toivakan kunta tarjoaa rajatusti lapsiperheiden tilapäistä kotipalvelua perheille, joissa on syntynyt pakottava tilapäinen avuntarve. Perhe maksaa palvelusta kunnan määräämään maksu tuntiveloituksen mukaan.

4. LAPSI- JA NUORISOTYÖ TOIVAKASSA

Vapaa-aika toimi

Toivakan vapaa-aikatoimen tehtävänä on varata, ylläpitää ja rakennuttaa tiloja ja alueita erilaista harrastustoimintaa varten sekä järjestää erilaista toimintaa yhteistyössä eri järjestöjen kanssa. Tällaista toimintaa ovat muun muassa erilaiset kerhot, leirit, tapahtumat ja uimakoulut. Vapaa-aika-toimi ilmoittaa tapahtumista kunnan omilla nettisivuilla, sekä 4krt vuodessa ilmestyvässä Toivakka Toimii lehtiliitteessä.

Toivakan kunnan vapaa-aikatoimeen sisältyvät nuorisotyö, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, liikunta ja kuntosali. Vapaa-aikatoimi mahdollistaa erilaiset liikunta- ja harrastusmahdollisuudet itsenäisesti kuin myös ohjatulle toiminnalle. Nuorisotyötä toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä paikallisten viranomaisten sekä yhteistyönä nuorten, nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien järjestöjen kanssa. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisellä tarjotaan 1-2-luokkalaisille turvallinen paikka ja ohjattua toimintaa ennen ja jälkeen koulupäivän. Toiminta tapahtuu Puukkiksella. (Toivakan kunnan talousarvio 2009, 70)

Vapaa-ajantoimi on kunnassa keskeisessä osassa erityisesti kouluikäisten lasten ennaltaehkäisevässä lastensuojelussa. Hyvin järjestetyt harrastusmahdollisuudet tukevat lasten kasvua ja kehitystä. Toivakassa on lapsille ja nuorille paljon erilaista toimintaa kunnan kokoon nähden.

Vapaa-ajan toimella on kirkon kylällä käytössään Nuorisotalo eli Nuokku, jossa järjestetään kouluvuoden aikana nuorten iltoja. Tiloja käyttävät myös 4H, AUK ja sieltä löytyy myös bänditila. Liikunta- ja kuntosalia voi vuokrata. Uimalassa on Beach-volleykenttä, uimaranta ja talvella avanto-uimapaikka. Koulukeskuksen pihassa on pienpalloilualue, jossa on kesäisin myös maksuton tenniskenttä, talvisin jääkiekkokaukalo. Skeittialue toimii talvella luistelualueena. Hoidettuja hiihtolatuja on kirkonkylän lisäksi sivukylillä.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi

Toivakan kunnankirjasto ja Puukkis ovat tärkeitä kohtaamispaikkoja Toivakan nuorille ja lapsille. Kirjasto- ja kulttuuritoimen tarjoamat palvelut ja erilaiset järjestetyt kulttuuritapahtumat lapsille ja nuorille tukevat kunnan lapsia ja nuoria monipuolista kehitystä ja antaa heille mahdollisuuden löytää oman persoonallisen tapansa toteuttaa luovuuttaan kulttuurin keinoin.

Kirjaston palvelut

Toivakan kunnankirjasto tarjoaa kuntalaisille monipuolisia palveluja joka arkipäivä ja talviaikaan myös lauantaisin. Kirjaston aineiston lainaamiseen tarvitaan kirjastokortti. Ensimmäinen kortti on maksuton. Alle 15-vuotias tarvitsee kortin saamiseen vanhemman tai holhoojan allekirjoituksen. Kirjastokortti on henkilökohtainen ja esitettävä aina lainattaessa. Asiakas saa halutessaan myös salasanan, jolla voi selata omia lainoja kirjaston asiakaspäätteeltä tai web-kirjastosta.

Kirjastosta voi lainata kirjoja, lehtiä, äänikirjoja, äänitteitä, videokasetteja, cd-rom - levyjä sekä käsinukkeja. Videotallenteiden ja dvd-levyjen laina-aika 1 viikko, lehtien laina-aika kaksi viikkoa,

muun aineiston neljä viikkoa. Lainoja voi uusia myös puhelimitse, jos niistä ei ole varauksia. Kirjasto tarjoaa myös kaukopalvelua, kopiointipalvelua, musiikin kuuntelupisteen ja ilmaisen internet-yhteyden asiakkaillemme. Aikoja koneelle voi varata lainaustiskiltä tai puhelimitse. Kirjaston kautta on myös mahdollisuus kierrättää omia kirja tuomalla tarpeettomaksi käyneitä kirjoja kierrätykseen ja ottamalla itselleen toisten tuomia kirjoja. Toivakan sivukylillä toimii siirtokokoelmat Kan-kaisten koululla, Nisulan kylätalolla ja Ruuhimäen entisellä koululla.

Kirjasto- ja kulttuuritoimi tarjoaa kuntalaisille kirjastopalvelut, joihin sisältyy kirjaston salin ja lastenosaston näyttelyt. Päivähoidon ja taidekoulun näyttelyt ovat esillä huhti-toukokuussa, muu näyttelyohjelma vaihtuu vuosittain. Kirjasto- ja kulttuuritoimi järjestää myös erilaisia kulttuuritapahtumia kaiken ikäisille. Yksi tällainen on musiikkitapahtuma Toivakka Soi, joka koostuu useista ympäri vuoden järjestettävistä konserteista. Lisäksi järjestetään muun muassa luentoja, satutunteja ja erilaisia esityksiä. Tavoitteena on tarjota kuntalaisille myönteisiä kokemuksia sekä tukea lasten ja nuorten tervettä kasvua.

Kulttuuriaitta

Kirjasto- ja kulttuuritoimen yhteistyöstä *Kulttuuriaitan* kanssa syntyy vuosittain erilaisia lasten ja nuorten työpajoja koululaisille ja päivähoidon lapsille. Kulttuuriaitta on tukenut myös toivakkalais-ten lasten ja nuorten leiritoimintaa sekä taiteen perusopetusta.

Kulttuuriaitta tuo taiteen ja kulttuurin iloa lasten ja nuorten arkeen. Kulttuuriaitta on osa Taikalamppua, joka on valtakunnallinen lastenkulttuurikeskusten verkosto. Taikalampun tavoitteena on lasten ja nuorten kulttuuripalveluiden tukeminen ja taidekasvatuksen saavutettavuuden parantaminen. Kulttuuriaitta mahdollistaa taiteilijavierailut ja taidetyöpajat kouluissa ja päivähoidossa sekä madaltaa opettajien ja päivähoitohenkilökunnan kynnystä tarttua taiteen keinojen käyttämiseen omassa työssä. Kulttuuriaitta on toiminut seudullisesti perustamisestaan vuonna 2003 lähtien. Vuodesta 2009 alkaen Kulttuuriaitan toimialueeseen kuuluvat Jyväskylä, Muurame, Hankasalmi, Toivakka, Uurainen, Laukaa ja Petäjävesi. Kulttuuriaitalla ei ole toimintaansa varten erillistä kulttuuritaloa. Työpajat toimivat ”taiteilija taloon” -periaatteella, jolloin taiteilija ohjaa työpajoja koulussa ja päivähoidossa, siis siellä missä lapsetkin ovat! Työpajoja ja koulutuksia järjestetään myös taidelaitosten ja muiden yhteistyökumppaneiden tiloissa ympäri Kulttuuriaitan toimialuetta.

Kulttuuriaitan kohderyhmä on alle 19-vuotiaat lapset ja nuoret. Kulttuuriaitan ohjelman sisältö riippuu kunkin kunnan tavasta järjestää lastenkulttuuritarjontansa. Toivakan kunnan nettisivuilta löytyy kuntakohtainen ohjelma. Kulttuuriaitan vuoden toimintaohjelma ilmestyy Kulttuuriaitan nettisivuille elokuun alkuun mennessä. Ohjelmaa päivitetään joiltakin osin vuodenvaihteessa, mutta pääasiallisesti ilmoittautuminen vuoden toimintaan tapahtuu syksyisin.

Työpajat ja esitykset kohdistetaan pääasiassa kouluihin ja päivähoitoon. Monet Kulttuuriaitan toiminnoista ovat valmiiksi kohdennettuja tietyille ryhmille esimerkiksi kulttuuriopetussuunnitelmien kautta. Näihin valmiiksi kohdennettuihin sisältöihin ei oteta erillisiä ilmoittautumisia (poikkeuksena Kompassin työpajat). Osa työpajoista ja esityksistä on avoimesti tarjolla joko kaikille tietyn kunnan lapsille/lapsiryhmille tai tietyille ikäluokalle.

Lisäksi ohjelmasta löytyy kunnasta riippuen tarjontaa lasten ja nuorten vapaa-aikaan sekä perheille. Kulttuuriaitta jakaa kaikille toimialueensa 9.-luokkalaisille hauskoihin kulttuuri-etuihin oikeuttavan Kulttuuripassin. Jyväskylässä Kulttuuriaitan tarjontaan kuuluu koko perheen Lasten Lysti -

kulttuurisyksy. Myös muista Kulttuuriaitta-kunnista löytyy kuntien omia lastenkulttuuritapahtumia kuten Lasten Loiskis -kulttuuriviikot Muuramessa, Hankasalmella ja Laukaassa.

Lasten ja nuorten parissa työskentelevä aikuinen voi tilata ohjaamalleen lapsi- tai nuorisoryhmälle Kulttuuriaitan toimintaa. Kulttuuriaitta kehittää toimintaansa moniammatillisissa työryhmissä yhteistyössä toimialueensa taiteilijoiden, taidekasvattajien, taide- ja kulttuurilaitosten sekä yhdistysten kanssa. Työpajoja ohjaavat taide- ja kasvatustalon ammattilaiset. Kulttuuriaitta hakee yhteistyökumppaneita myös perinteisen taide-, kulttuuri- ja kasvatustalon ulkopuolelta. Lastenkulttuurista kiinnostuneet opiskelijat ovat myös tervetulleita Aitaan. Opiskelijat voivat ilmoittautua esimerkiksi järjestettäviin seminaareihin sekä harjoittelijoiksi ja opinnäytetyön tekijöiksi. Osa Kulttuuriaitan työpajoista toteutetaan oppilaitosyhteistyössä, jolloin opiskelijat myös ohjaavat työpajoja. Harjoittelusta ja oppilaitosyhteistyöstä kannattaa ensin keskustella omassa oppilaitoksessa. Lisätietoja saa ottamalla yhteyttä Kulttuuriaitaan.

Puukkis

Toivakan vanha puukoulu kunnostettiin EU-tuen ja Toivakan kunnan omin varoin lastenkulttuurikäyttöön syyskuussa 2007. Puukkis-nimen saanut lastenkulttuuritalo sijaitsee koulukeskuksen pihapiirissä. Puukkiksella tapahtuvan toiminnan tarkoituksena on tukea toivakkalaisten lasten ja nuorten hyvinvointia, kasvua ja oppimista.

Puukkiksen toiminnasta vastaa kirjasto- ja kulttuuritoimi. Luokat ovat varattavissa etukäteen kirjaston varauskirjasta mm. lastenkulttuuritoimintaan ja kokouskäyttöön. Varattavia luokkia on kaksi ja varaukset ovat ilmaisia toivakkalaisille. Puukkiksen varattavien luokkien pysyvät varaukset näkyvät alta. Puukkiksen ns. talonmiehen puolella toimii vakituisesti koululaisten aamuparkki ja iltapäiväkerho, eli kyseinen tila ei ole varattavissa.

Puukkiksen kirjaston puoleisessa luokassa on Toivakan kansakoulutoimen historiaa esittelevä lasten koulumuseo. Luokka on normaalisti käytössä. Esittelyn lisäksi museo on rakennettu oppimis- ja virikeympäristöksi taidekoululle.

Sivistystoimenlautakunta on hyväksynyt puukoululle omat käyttösäännöt, joita koulun alueen säännöt täydentävät (Sivltk 12.8.2008 § 62).

Kolmas sektori

Toivakassa toimivien eri järjestöjen ja seurakuntien toiminta on esitelty lyhyesti. Kuvaukset esimerkiksi kokoontuvista ryhmistä ovat esimerkin omaisia, ja siten tiedoiltaan vanhentuneita. Ajan tasalla olevat tiedot toiminnasta tulee tarkistaa suoraan toiminnan järjestäjiltä.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL)

MLL:n Toivakan paikallisyhdistyksen tavoitteena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia.

Järjestettyä toimintaa:

- Perhekahvila viikoittain
- Liikuntaleikkikoulu 3-6 –vuotiaille viikoittain yhteistyössä Rivakan kanssa
- Peuhapäivät 0-6 -vuotiaille, talvikauden aikana yhteensä 6 kertaa
- Kirpputoritapahtuma kaksi kertaa vuodessa
- Äitien hemmotteluilta kerran vuodessa
- Erilaiset tapahtumat, kuten konsertit, teatteri- ja muut retket

4H-kerho

4H-yhdistys on tehnyt Toivakassa laaja-alaista nuorisotyötä jo 50 vuotta. 4H- yhdistys tekee tiivistä yhteistyötä kunnan vapaa-aikatoimen ja seurakunnan kanssa. Yhdistys osallistuu aktiivisesti kaikkien nuorisotoimintaan kunnassa. Toimintaa pyritään suunnittelemaan ja toteuttamaan nuorten toiveiden pohjalta. Yhdistyksen toiminta on periaatteeltaan ennalta ehkäisevää nuorisotyötä. Yhdistys osallistuu aktiivisesti myös nuorisotalotoiminnan valvontaan ja käytännön järjestelyihin. Kunnan aamupäivä- ja iltapäivätoiminta ostetaan 4H-yhdistykseltä.

Järjestettyä toimintaa:

- Viikoittain kokoontuvat lukuisat erilaiset kerhot eri puolilla kuntaa
- Leirit
- Retket

Urheilujärjestöt

Toivakassa toimii monia urheiluseuroja, jotka järjestävät monipuolista toimintaa Toivakan asukkailla.

Toivakan Rivakka järjestää monipuolista liikuntaa, kuntoilua ja kilpaurheilua.

- yleisurheilu
- hiihto
- palloilu
- urheilukoulu

Suunnistusseura Itä-Päijänteen rasti järjestää Toivakan, Leivonmäen, Joutsan ja Luhangan kuntien alueilla kuntorasteja ja kilpailuja.

Toivakan autourheilukerhon tavoitteena on edistää autourheilua ja turvallista liikennöintiä sekä toimia jäsenistönsä harrastuspiirinä.

- erilaisiin autokilpailuihin osallistuminen
- autokilpailuiden järjestäminen
  - karting
  - nopeus
  - ralli

Toivakan Taide- ja Musiikkikoulu

Taidekoulu on lasten ja nuorten oma käsityön ja taiteen harrastuspaikka, jossa on mahdollista tutustua erilaisiin materiaaleihin ja työtapoihin niin käsityössä kuin kuvataiteessakin. Itse tekemällä, kokemalla, osaavien opettajien tuella ja alan taitajien työhön tutustumalla opitaan tavoitteellisesti käden taitoja, muotoilua ja käsityön prosesseja.

Opetuksessa korostetaan tekemisen iloa ja toisten huomioon ottamista sekä myönteisen minäkuvan luomista. Taidekoululaiset pääsevät tutustumaan myös näyttelyihin ja käsityöyrittäjien työpajoihin. Oppilastöiden näyttelyt kuuluvat osana taidekoulun toimintaan.

Taidekouluopetus on käsityön ja kuvataiteen taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetuksen tehtävänä on tukea ja laajentaa taidekasvatusta. Opetus on lakisääteistä ja vuosittain etenevää, tavoitteellista toimintaa. Joutsan, Kangasniemen, Leivonmäen, Rutalahden ja Toivakan taidekoulut toimivat Puulan seutuopiston yhteydessä. Uusi opetusohjelma valmistui syksyllä 2006. Toivakan taidekoulun tilat ovat Puukkiksella.

Toivakan musiikin taiteen perusopetuksesta vastaa musiikkikoulu. Opetus on lakisääteistä, vuosittain etenevää ja tavoitteellista toimintaa. Lisäksi musiikkileikkikoulu eli Muskari tarjoaa musiikin opetusta 1-4 -vuotiaille. Myös useimmat Puulan seutuopiston musiikin kurssit sopivat lapsille ja nuorille.

Puulan seutuopisto toimii Joutsan, Kangasniemen ja Toivakan kuntien alueilla Keski-Suomessa ja sen omistaa Joutsan kunta. Kurssitarjontaa seutuopistolla on vuodessa noin 11 000 tuntia, joista Toivakassa noin 2 000 tuntia. Opiston yhteydessä toimivat myös pirteät taidekoulu ja musiikkikoulu. Taidekoulu tarjoaa laakisääteistä kuvataiteen ja käsityön taiteen perusopetusta, musiikkikoulu musiikin taiteen perusopetusta. Musiikkikoulu antaa Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton vaatimusten mukaista opetusta pianon, viulun sekä harmonikan soitossa

Evankelis-luterilaisen seurakunnan järjestämä lapsi- ja nuorisotyö

Toivakan evankelis-luterilainen seurakunta tekee yhteistyötä muiden järjestöjen ja kunnan vapaa-ajan toimen kanssa.

Järjestettyä toimintaa:

Lapset

- Päiväkerhot 3-5-vuotiaille viikoittain
- Perhekerho kerran viikossa yhdessä vanhemman kanssa
- Pyhäkoulu; hartaushetket päiväkodeissa
- Perhekirkot
- Lapsikuoro
- Lasten leiripäivät kesällä
- Retket perheille

Tytöt ja pojat

- kerhot 1-3 -luokkalaisille ja 4-6- luokkalaisille
- Varkkisleirit:
  - 1-3 -luokkalaisilla
  - 4-6 -luokkalaisille

- Retket
- Partio
  - Partiolippukunta Toivakan Lepinkäiset

Rippikoulu

Nuoret

- Nuorten illat
- Isoskoulutus

Helluntaiseurakunta

Toivakassa toimii paikkakunnan kokoon nähden aktiivinen ja runsaslukuinen helluntaiseurakunta. Helluntaiseurakunta tekee paljon lapsi- ja nuorisotyötä, ja on siten kunnan muiden järjestöjen mukana osaltaan vaikuttamassa lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Järjestettyä toimintaa:

- lasten ja varhaisnuorten erilaiset kerhot kerran viikossa
  - Pelaaminen, askartelu, puutyöt, RC-autot, autorata, sähly, kristillinen opetus
- pyhäkoulu
- JIPPII-kuoro
- Lasten kesäleirit
- Varhaisnuorten yöretket luontoon
- Nuortenillat
- Jalkapallo kesäisin

Kyläseurat

Toivakassa on kuusi kylää: Heiska, Huikko, Kankainen, Nisula, Ruuhimäki ja Viisarimäki. Kylät ovat aktiivisia ja järjestävät monipuolisesti myös lasten ja nuorten toimintaa. Lisää tietoa kylien toiminnasta mm. www.toivakankylat.fi.

Esimerkki kouluikäisten lasten säännöllisistä harrastemahdollisuuksista Toivakassa

Kouluikäisten säännöllistä harrastustoimintaa keväällä 2010

PÄIVÄ	KELLO	KERHO	PAIKKA	JÄRJESTÄJÄ
MA	12.30-13.15 12.55-13.20 15.00-16.30 15.00-16.00 16.00-17.00 16.00-17.00 17.00-18.00 18.00-19.00 18.00-19.00 19.00-21.00	4H-kerho 1-2lk. POP-kuoro, harrastevälkällä kokki- ja kässäkerho Salibandy pojat 1-3lk. Salibandy pojat 4-6lk. Palokuntanuortenkerho yli 10v. (parillisten viikojen ma) Salibandy tytöt 3-6lk. 4H-kerho, Nisula Salibandy ya pojat Salibandy yli 16v + aikuiset	Kankaisten koulu kk:n koulu kk:n koulu kk:n koulu kk:n koulu Palolaitos kk: koulu Nisulan kylätalo kk:n koulu kk:n koulu	4H koulu koulu koulu, Rivakka koulu, Rivakka Toivakan Ruiskuveikot koulu, Rivakka 4H Vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi
TI	15.00-16.00 16.00-17.00 17.00-18.00 18.00-19.00 18.00-19.00 17.00-18.00 18.00-19.30 18.00-19.30 18.00-19.30 18.00-20.00 18.00-20.00	1-2lk. liikuntakerho Partio, Lintulauma Partio, Pikkumyyt Partio, Sudenhampaat Partio, Saukot-seikkailijapojat 4H-kerho, Heiska Betanian kerhot 4-6-vuotiaille 1-4-luokkalaisille 5-8-luokkalaisille Betanian kerho, huikko Pingiskerho Nuortenilta Nuortenilta (parilliset viikot)	kk:n koulu Myrskäri Myrskäri Myrskäri Myrskäri Heiskan kylätalo Betania Maja-Aho Ruuhimäki, Kylis Nuokku Kankaisten koulu	Vapaa-aikatoimi Toivakan Lepinkäiset ry Toivakan Lepinkäiset ry Toivakan Lepinkäiset ry Toivakan Lepinkäiset ry 4H Helluntai srk Helluntai srk Ruuhimäkiseura Vapaa-aikatoimi Vapaa-aikatoimi
KE	12.55-13.20 14.00-15.00 15.00-16.00 15.00-16.30 15.00-16.30 16.00-17.00 17.00-18.00 17.15-18.00 18.00-19.00 18.00-20.00	koulun bändikerho, harrastev. Äksärikerho 3-5lk Lapsikuoro ya:n kokkikerho Poikien pikakokkikerho 3-6lk Partio, Kumiankat-tarpojatyöt 4H-kerho, Ruuhimäki Liikuntaleikkikoulu 3-5v. Partio, Karhuntassut-lauma Netti-ilta	kk:n koulu kk:n koulu kk:n koulu kk:n koulu 4H toimisto, nuokku Myrskäri Ruuhimäki, Kylis kk:n koulu Myrskäri Ruuhimäki, Kylis	koulu koulu koulu, SRK koulu 4H Toivakan Lepinkäiset ry 4H MLL, Rivakka, Vapaa-aikatoimi Toivakan Lepinkäiset ry Ruuhimäkiseura
TO	13.00-14.00 13.00-14.00 14.00-15.00 14.00-15.00 15.00-16.00 15.00-16.00 15.15-17.10 15.15-17.30 16.00-17.00 17.30-18.30 17.45-n.20.00 18.00-19.00 14.00-15.00	Videokerho 3-6lk. Näytelmäkerho Voimistelukerho 1-6lk Taidekoulu 6-7v. YA:n liikuntakerho Kala-eräkerho 1-4lk Taidekoulu 8-9v. Taidekoulu yli 10v. Kala-eräkerho 4-9lk. 4H-kerho, Huikko Taidekoulu yli 12v. Partio, Kungfupandat-seik. SRK:n touhukerho	kk:n koulu kk:n koulu kk:n koulu auditorio Puukkis kk:n koulu 4H toimisto, nuokku Puukkis Puukkis 4H toimisto, nuokku Huikon kylätalo Puukkis Myrskäri Myrskäri	koulu 4H, koulu koulu Puulan Seutuopisto Vapaa-aikatoimi 4H Puulan Seutuopisto Puulan Seutuopisto 4H 4H Puulan Seutuopisto Toivakan Lepinkäiset ry SRK
PE	16.30-18.00 16.30-18.00 18.00-22.00	Karaoke-singstar-kerho (Parittomilla viikoilla) Varkkiskerho 5-6lk. (Parilliset viikot) Nuortenilta	4H toimisto, nuokku Myrskäri Nuokku	4H SRK Vapaa-aikatoimi
LA	18.00- 19.00-	Nuortenilta Nuortenilta	Myrskäri Betania	Srk Helluntai srk
SU	17.00-18.00	Kaukalopalloa 1-4lk. p/t	kk:n kaukalo	Vapaa-aikatoimi

Tämä harrastuslukupöytä on voimassa nyt ja muutokset ovat mahdollisia. Lisäksi Toivakassa on ns. lyhytkursseja (elokuvakurssi, valokuvauskurssi ym), sekä Puulan Seutuopiston tarjontaa (musiikkikoulut yms.) + seurakuntien, vapaa-aikatoimen kausiluonteisia tapahtumia, herkkiä, leirejä. Lisää www.toivakka.fi, www.4h.fi/toivakka, www.toivakanseurakunta.fi, www.toivakka.helluntaisrk.fi, www.toivakankylat.fi, www.puulanseutuopisto.fi
MYÖS HARRASTUSTOIVEITA OTETAAN VASTAAN SEKÄ KERHOJEN VETÄJIÄ!

5. LASTENSUOJELU TOIVAKAN KUNNASSA

Lastensuojelun järjestäminen kunnassa

Lastensuojelulaki (417/2007) 3§ määrittelee lastensuojelun seuraavasti:

”Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Sen lisäksi kunta järjestää lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan myös kunnan muiden palvelujen piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoitossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityinen tuki silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana.”

Sosiaalitoimen järjestämä lastensuojelu on sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa lastensuojelua. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu pyrkii ylläpitämään lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäisemään ongelmien syntymistä. Korjaava lastensuojelu tukee lapsiperheitä tilanteissa, joissa lasten ja nuorten hyvinvointi on jo merkittävästi vaarantunut.

Kunnan lastensuojelusta vastaa sosiaalityöntekijä, jolla tulee olla tehtävään määrätty kelpoisuus, eli ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Toivakan kunnan sosiaalityöntekijän ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä on osallistuminen koulun oppilashuoltoryhmään sekä lasten ja nuorten tapaamiset koululla vastaanottoajalla. Ennaltaehkäisevää työtä on myös perheiden taloudellisen tilanteen turvaaminen ja vanhempien elämänhallinnan tukeminen riittävän ajoissa. Sosiaalityöntekijän työnkuvaan kuuluu ohjaus ja neuvonta niin ennaltaehkäisevästi kuin korjaavastikin.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työparina toimii tarvittaessa perusturvajohtaja sekä ostopalveluina Keski-Suomen osaamiskeskuksen kiertävä lastensuojelun erityissosiaalityöntekijä. Lastensuojelutyöskentely on muodoltaan sellaista, joka edellyttää usein työparia niin asiakkaan kuin työntekijän oikeusturvan kannalta. Työpari mahdollistaa myös laaja-alaisemman havainnoinnin työskentelytilanteissa ja lisää arvioinnin tarkkuutta ja siten työskentelyn tuloksellisuutta. Työparin käyttö on jossain tilanteissa perusteltua myös turvallisuussyillä.

Lastensuojelun avohuollon työmuodot

Lastensuojelutyöskentely alkaa lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta. Ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa, jolla on herännyt huoli lasten hyvinvoinnista. Lasten ja nuorten parissa työskentelevillä ihmisillä on erityinen ilmoitusvelvollisuus (Lsl 28§), jos heillä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Myös perhe itse voi ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään tuen saamiseksi, jolloin kyseessä ei ole lastensuojeluilmoitus vaan oma pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. Vanhempien runsas

päihteiden käyttö, perheväkivalta, vanhempien mielenterveysongelmat, murrosikäisten nuorten erilaiset käytöshäiriöt, karkailu ja päihteiden käyttö ovat usein lastensuojeluilmoituksen syinä.

Sosiaalityöntekijän tulee arvioida ilmoituksen tultua välittömästi mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Seitsemän arkipäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta sosiaalityöntekijän tulee arvioida, johtaako ilmoitus lastensuojelutarpeen selvitykseen vai onko ilmoitus luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin. (Lastensuojelulaki (417/2007), 26§, 28§).

Sosiaalityöntekijä tekee lastensuojelutarpeen selvityksen yleensä yhdessä työparin kanssa. Lastensuojelutarpeen selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvityksen tulee valmistua kolmen kuukauden kuluessa lastensuojeluasian vireille tulosta. Asiakkuus päättyy, mikäli selvitys ei anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin. (Lastensuojelulaki (417/2007), 26§ - 27§). Toivakan kunnassa tehtiin vuonna 2009 kuluessa kolme lastensuojelutarpeen selvitystä, jotka kaikki johtivat lastensuojeluasiakkuuden jatkumiseen.

Lastensuojelulain (417/2007, 30§) mukaan lastensuojelun asiakkaille tulee tehdä asiakassuunnitelma, joka tulee tarkistaa vähintään kerran vuodessa. Toivakan kunnassa asiakassuunnitelma tarkastetaan jokaisen asiakaspalaverin yhteydessä ja asiakassuunnitelmaan kirjataan muutokset mahdollisimman nopeasti. Asiakassuunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen ja huoltajan (tai muun laillisen edustajan) kanssa. Suunnitelmaan kirjataan ne asiat ja olosuhteet, joihin lastensuojelutyöskentelyllä pyritään vaikuttamaan. Lapsen ja perheen tuen tarve ja tarvittavat tukimuodot tulee myös kirjata, sekä arvioitu aika siitä, kuinka kauan tukea tarvitaan. Eri osapuolien toisistaan poikkeavat näkemykset tulee myös tuoda esille asiakassuunnitelmassa.

Mikäli lastensuojelutarpeen selvitys johtaa asiakkuuden jatkumiseen, tulee kunnan järjestää tarvittavat lastensuojelun tukitoimet. Ennen sijaishuollon tukitoimia tulee ensisijaisesti järjestää avohuollon tukitoimia, jos ne ovat riittäviä, mahdollisia ja asiakkaalle sopivia. Sijaishuollon tukitoimet tarkoittavat lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Avohuollon tukitoimet perustuvat perheiden vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön sosiaalityöntekijän kanssa. Tukitoimilla pyritään edistämään ja tukemaan lapsen myönteistä kehitystä ja tukemaan lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja mahdollisuuksia, kuten toimeentulon ja perheen tarpeiden mukaisen asunnon turvaaminen (Lastensuojelulaki (417/2007), 34§ -36§).

Avohuollon tukitoimia voivat olla seuraavat:

- 1) tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen;
  - 2) lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä;
  - 3) tukihenkilö tai –perhe;
  - 4) lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja;
  - 5) perhetyötä;
  - 6) koko perheen 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshuoltoon;
  - 7) vertaisryhmätoimintaa;
  - 8) loma- ja virkistystoimintaa; sekä
  - 9) muita lasta ja perhettä tukevia palveluja ja tukitoimia
- (Lastensuojelulaki 417/2007, 36§)

Toivakan kunta järjestää tarvittaessa yllä mainittuja palveluita joko kunnan omana palveluna tai ostopalveluina.

Sosiaalityön lähtökohtana on lapsen ja perheen ongelmatilanteiden selvittäminen ja se on perustyötä, jonka ympärille otetaan tarvittaessa muita palveluita. Tuki on muun muassa lapsen ja perheen tapaamista ja ongelmatilanteiden läpikäymistä. Sosiaalityössä pyritään siihen, että asiakas löytäisi vaikeissa elämäntilanteissa omasta elämästään asioita, jotka antavat voimaa muutokseen. Sosiaalityössä pyritään myös ratkaisukeskeisyyteen. Monet elämäntilanteet vaativat joitain selviä päätöksiä sekä siten myös pitkäkestoisempaa ja laajempaa asioiden läpikäymistä.

Lastensuojeluasiakkuuksissa keskeisenä tukimuotona on perheen ja lapsen taloudellinen tukeminen. Lastensuojelun myöntämä taloudellinen tuki kohdistuu lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen, esimerkiksi harrastusmaksujen kautta. Lastensuojelun taloudellinen tuki on ennaltaehkäisevää toimeentulotukea ja se on riippumatonta perheen tuloista, toisin kuin perustoimeentulotuki.

Tukihenkilö ja -perhe toiminta perustuvat vapaaehtoisten toimintaan, joille kunta maksaa toiminnasta kulukorvausta. Kunta voi itse tarjota tukihenkilöitä tai -perheitä, mutta kunta voi hankkia tukihenkilöitä ja -perheitä myös Pelastakaa lapset ry:n tai muiden palvelua tuottavien yritysten tai yhdistysten kautta. Erityisesti murrosiässä oleville pojille tarvitaan miespuolisia tukihenkilöitä, joita on vaikea löytää. Tällä hetkellä uusien tukihenkilöiden etsimiseen ja kouluttamiseen ei sosiaalitoimella ole resursseja.

Lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluja Toivakan kunta järjestää yhteistyössä Jyväskylän perheneuvolan, Keski-Suomen seututerveyskeskuksen tai Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kautta tai perustelluista syistä ostopalveluina yksityisiltä palveluntuottajilta.

Perhetyön tarkoituksena on tukea lastensuojelun avohuollon asiakkaita. Ennaltaehkäisevää perhetyötä voi tarjota esimerkiksi neuvola, mutta Toivakan kunnassa ei ole sitä tarjolla. Lastensuojelun perhetyö on sekä ehkäisevää että korjaavaa.

Lastensuojelukäsikirjan (Sosiaaliportti 2009) mukaan perhetyö on määritelty seuraavasti:

”Lastensuojelulain perusteluissa perhetyöllä tarkoitetaan esimerkiksi perheen kotona tehtävää perhetyötä, joka voi olla perhetyöntekijän antamaa keskusteluapua ja tukea erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyöllä voidaan mm. tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, tehdä vanhemmuuden arviointia ja järjestää lapselle hänen hyvinvointiaan tukevaa toimintaa. Perhetyö on usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä.”

Toivakan kunta aloitti kesällä 2009 kokeilun kunnan omasta perhetyöntekijästä, koska perhetyön tarve on kasvanut valtavasti ja ammatillisen perhetyön ostopalveluiden kustannukset olivat siten suuret. Osa-aikainen perhetyöntekijä työskenteli noin kaksi päivää viikossa lastensuojelun perhetyössä. Kokemukset kunnan oman perhetyöntekijän käytöstä ovat olleet myönteisiä. Kunnan oma työntekijä mahdollisti pitkän suhteen solmimisen asiakkaaseen ja yhteydenpidon sosiaalitoimeen oli vaivattomampaa, kun työntekijä oli omasta kunnasta eikä tullut esimerkiksi Jyväskylästä.

Koko perheen Lsl 37 §:ssä tarkoitettu sijoitus perhe- tai laitoshoitoon tarkoittaa käytännössä lapsen sijoittamista yhdessä molempien vanhempien tai toisen vanhemman kanssa esimerkiksi ensi- ja turvakotiin tai kuntouttavaan perhe- tai laitoshoitoon. Laitoshoidon syynä voi olla vanhemman päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat.

Vertaisryhmätoimintaa on monenlaista. Esimerkiksi Jyväskylän perheneuvolassa kokoontuu erilaisia vertaisryhmiä eri elämäntilanteissa oleville perheille. Toivakan kunta ei itse järjestä tällä hetkellä vertaisryhmätoimintaa.

Loma- ja virkistystoimintaa järjestetään tarpeen mukaan. Erilaiset etujärjestöt ja yhdistykset järjestävät loma- ja virkistystoimintaa. Pelastakaa lapset ry:n kautta lapselle voi hakea lomakotia, jota Toivakan kunta voi tarvittaessa tukea taloudellisesti myöntämällä toimeentulotukea loma- ja virkistystoimintaan. Tarvittaessa kunta voi käyttää myös omia yksityisiä vapaaehtoisia lomaperheitä.

Lisäksi on olemassa lasta ja perhettä tukevia muita palveluita ja tukitoimia, joita ei ole lakiin erikseen kirjattu. Jokaisen perheen tilanne on ainutlaatuinen ja tukitoimet harkitaan aina tapauskohtaisesti. Avohuollon tukitoimena voi toimia hyvin erilaiset asiat, mikäli ne tukevat lapsen hyvinvointia ja vanhempien kasvatustaitoja. Lastensuojelussa keskeisiä ostopalveluita ovat olleet myös vanhempien päihdepalvelut, joilla tuetaan vanhempien päihteettömyyttä ja siten vanhemmuutta.

Lapsen sijoitus kodin ulkopuolelle voi olla avohuollon tukitoimi. Mikäli lapsi sijoitetaan avohuollon tukitoimena, tulee sijoituksen perustua lapsen huoltajan sekä 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen. Avohuollon sijoitus on luonteeltaan väliaikainen. Sijoitusta tulee arvioida viimeistään kolmen kuukauden kuluttua sen alkamisesta ja jos sijoitus jatkuu, arviointi tulee suorittaa kolmen kuukauden välein, jolloin tulee selvittää myös mahdollisen huostaanoton tarve. Mikäli huostaanoton kriteerit täyttyvät, ei avohuollon sijoitus ole enää mahdollinen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 37§, 40§)

Lapsen kiireellinen sijoitus ja sijaishuolto

Jos lapsi on (Lsl 40§) välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshuoltoon kodin ulkopuolelle. Toivakan kunnassa päätöksen kiireellisestä sijoituksesta tekee virka-aikana sosiaalityöntekijä. Virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystäjä voi tehdä kiireellisen sijoituksen päätöksen. Kiireellinen sijoitus raukeaa 30 päivässä, mikäli hakemukselle ei ole haettu jatkoaikaa. Jos peruste kiireelliselle sijoitukselle lakkaa, tulee sosiaalityöntekijän tehdä välittömästi päätös sijoituksen lakkaamisesta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 39§).

Lastensuojelulain (417/2007, 40§) mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on otettava lapsi huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli

- ”1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.”

Ennen huostaanottoa ja sijaishuollon järjestämistä täytyy varmistaa, etteivät avohuollon tukitoimet ole lapsen edun mukaisia, mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Lisäksi sijaishuolto tulee arvioida lapsen edun mukaiseksi. Lapsen huostaanoton ja sijaishuoltoa koskevat asiat valmisteleen lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhdessä työparin kanssa. Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Mikäli perusteet huostassa ololle poistuvat, voidaan hakea huostassa pidon lopettamista. Viimeistään huostaanotto lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuotona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Sijaishuoltopaikan tulee vastata lapsen tarpeisiin ja sen pitää mahdollistaa lapsen yhteydenpito hänelle läheisiin ihmisiin. Sosiaalityöntekijä tapaa huostassa olevaa lasta säännöllisesti ja sovitut asiat kirjataan asiakassuunnitelmaan, johon kootaan niin sijaishuoltopaikan, lapsen, vanhempien ja sosiaalityöntekijän näkemykset lapsen edusta ja tuen tarpeesta ja palveluista. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä, eli esimerkiksi Toivakan kunnan sosiaalityöntekijällä, on oikeus

huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja muusta huolenpidosta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 41, 45§, 47§, 49§, 50§, 52§, 53§)

Lapselle syntyy oikeus jälkihuoltoon, mikäli sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja se on kohdistunut yksin lapseen. Jälkihuolto-oikeus syntyy myös avoimuuden tukitoimena sijoitettuna olleelle. Kunnan velvollisuus järjestää jälkihuoltoa päättyy, kun sijoituksen päättymisestä on kulunut viisi vuotta tai viimeistään, kun nuori täyttää 21 vuotta. Jälkihuollon järjestämistä varten laaditaan lapselle asiakassuunnitelma, johon kirjataan tuen tarpeet. (Lastensuojelulaki 417/2007, 75–76§).

Lastensuojelulain (417/2007, 78–81§) mukaan kunnan tulee valvoa sen alueelle sijoitettujen lasten sijaishuoltopaikkojen toimintaa, että ne ovat asianmukaiset, joissa lapsi saa tarvitsemansa tuen ja palvelun.

Sosiaalipäivystys

Kiireellisissä tilanteissa sosiaalipalvelujen tarve on arvioitava viipymättä (Sosiaalihuoltolain 125/2006 muutos 40 a §) vuorokauden ajasta riippumatta. Myös lastensuojelulain (417/2007) 11§: mukaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on kunnan järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan.

Virka-aikana kunnan sosiaalityöntekijä hoitaa kiireelliset päivystysasiat, joita ovat toimeentulotuen myöntäminen elintarvikkeisiin ja lastensuojelun kriisit. Virka-ajan ulkopuolella kiireellisiä päivystysasioita ovat erityisesti lastensuojeluun liittyvät asiat, jotka vaativat välitöntä viranomaistoimintaa, kuten lapsen kiireellinen sijoittaminen kodin ulkopuolelle. Kiireellisen sijoituksen tarve voi johtua esimerkiksi murrosikäisen omasta käyttäytymisestä, jolla hän vaarantaa oman terveystensä ja turvallisuutensa, eivätkä vanhemmat pysty rajoittamaan ja takaamaan hänen turvallisuuttaan. Myös vanhemman päihteiden käyttö tai mielenterveyden ongelmat voivat aiheuttaa kiireellisen sijoituksen tarpeen.

Toivakan kunta ostaa virka-ajan ulkopuolisen sosiaalipäivystyksen Kriisikeskus Mobilen organisoimasta palvelusta, johon kuuluu Keski-Suomen alueella 15 kuntaa (Mobile-kuntaa), jotka ovat jakaneet sosiaalipäivystysviikot asukasluvun mukaan. (Muistio Nro 02/2009). Toivakan kunnalle kuuluu yksi sosiaalipäivystysviikko vuodessa, jonka toiset kunnat ovat sovitusti hoitaneet. Sosiaalipäivystyksen kustannukset vuonna 2010 olivat 2555,50 € (koordinoitiosuus 355,50 € ja sosiaalipäivystysviikko 2200 €) (Tiedonsaanti 27.9.11: Talvensola Sivi, Koske).

Sosiaalipäivystystä kehitetään jatkuvasti, mikä on tärkeää sosiaalityöntekijöiden työssä jaksamisen kannalta. Sosiaalityöntekijöiden arkikokemuksen perusteella päivystysviikot voivat olla niin henkisesti kuin fyysisestikin hyvin raskaita. Nykyisessä järjestelmässä yksi sosiaalityöntekijä päivystää viikon kerrallaan normaalin virkatyönsä ohella. Mikäli päivystysasioita on paljon, sosiaalityöntekijän virkatyön hoitaminen vaikeutuu, koska virka-ajan ulkopuolista työskentelyä siirretään kuntien omille sosiaalityöntekijöille virka-ajalla. Kunnan koosta riippuen päivystysviikkoja voi olla yhdellä sosiaalityöntekijällä jopa neljä vuodessa. Lukumäärällisesti päivystysviikkoja on eniten Jyväskylällä, johon myös päivystystapaukset painottuvat (Muistio Nro 02/2009).

Heinäkuussa Toivakan kunnanvirasto on suljettuna 2-3 viikkoa. Sosiaalitoimistossa on sulkuaikana kuitenkin työntekijä sekä virka-aikainen puhelinpäivystys, joka vähentää tuolloin kuntalaisten tar-

vetta ottaa yhteyttä kriisikeskus Mobileen. Kunnan tulee järjestää tarvittavat sosiaalityön palvelut kunnantalon sulku-ajasta huolimatta.

Moniammatillinen yhteistyö ja kehittämistyö

Lastensuojelulaki (417/2007, 7§) määrää, että kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee yhteistyössä kunnan muiden viranomaisten kanssa seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Kunnan viranomaisten tulee poistaa kasvuolojen epäkohtia sekä pyrkiä ehkäisemään niiden syntymistä. Sosiaalityöntekijän tulee tarvittaessa välittää tietoa lasten ja nuorten kasvuoloista ja sosiaalisista ongelmista muille viranomaisille, kunnan asukkaille ja muille kunnassa toimiville yhteisöille, sekä antaa heille asiantuntija-apua. Lastensuojelulaki (em., 14§) edellyttää myös, että kunnan sosiaalityöntekijällä on käytettävissään riittävästi lapsen kasvua, kehitystä, terveydenhuoltoa, oikeudellista ja muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Eri alojen asiantuntijuuden hyödyntäminen tuo tehokkuutta lastensuojelutyöhön. Yhteistyö viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä toimii Toivakassa kohtuullisesti. Verkostoneuvottelujen järjestäminen onnistuu yleensä kohtuullisen ajan sisällä ja viranomaiset tavoittavat toisensa tarvittaessa välittömästi. Eri organisaatioiden työntekijät tavoitetaan helposti ja asioiden hoitaminen ei pitkitysen vuoksi, ettei työntekijöihin saataisi yhteyttä. Poikkeuksena tästä on kesäaika, jolloin kunnan palvelut toimivat minimiteholla. Lastensuojelusuunnitelman tekoprosessissa tuli esille, ettei yhteistyötahoilla ole välttämättä tarpeeksi tietoa sosiaalityön eri prosesseista, mikä saattaa nostaa yhteydenoton kynnyksestä sosiaalityöntekijään.

Toivakan kunnassa on kokoontunut virallisen aseman saavuttanut Toivakan lasten hyvinvointi – työryhmä (TLH), johon osallistuu kunnan sekä seurakunnan edustajia kehittämään Toivakan lasten hyvinvointia. TLH-työryhmä on toiminut lastensuojelusuunnitelman tukiryhmänä. Ryhmä kokoontuu tarpeen mukaan noin kuusi kertaa vuodessa.

Toivakan kunta osallistuu Lapset ja perheet- Kaste-hankkeeseen, jossa painotetaan ennaltaehkäisevää puuttumista. Hankkeen työntekijät osallistuvat Toivakan lasten hyvinvointityöryhmän kokoontumiseen tarkoituksena saada kokoontumisia suunnitelmallisemmiksi. Lisäksi hanke tukee sosiaalityöntekijän työnkuvan muodostamista suhteessa koulukuraattorin tehtäviin. Kaste-hankkeen järjestämät koulutukset ovat ilmaisia hankkeeseen osallistuville kunnille, joten sitä kautta työntekijät voivat saada lisäkoulutusta. Toivakan kunnan päivähoiton, koulun ja sosiaalitoimen työntekijät osallistuivat keväällä 2010 Kaste-hankkeen järjestämälle Huolen puheeksi ottaminen – koulutukseen, jonka keskeisenä sisältönä oli mahdollisimman varhainen puuttuminen lapsen tai nuoren elämään.

Toivakan kunnan sosiaalitoimi on mukana Sonette-yhteisöverkossa, johon sosiaalialan työntekijät saavat tunnukset. Sosiaalialan ammattilaisille tarkoitettun yhteisöverkon kautta saa ajantasaisia tietoja sosiaalialan asioista.

Kunnan sosiaalityöntekijä osallistuu Keski-Suomen osaamiskeskuksen (Koske ry) lastensuojelutyöryhmään sekä pienten kuntien sosiaalityöntekijöiden vertaisryhmään ja muihin foorumeihin, joissa on mahdollisuus ylläpitää ja kehittää kunnan lastensuojelutyön laatua.

6. LASTENSUOJELUN TUKIMUOTOJEN RESURSSIT JA KUSTANNUKSET

Lastensuojeluasiakkuudet ja tukimuotojen tarve lukuina

Toivakan kunnasta ei ole mahdollista saada tilastoja lastensuojeluasiakkuuksista ennen vuotta 2009, koska tilastointi ei ole luotettava. Lastensuojelulain uudistamisen seurauksena vain aktiiviset lastensuojeluasiakkuudet ovat mahdollisia. Passiivinen asiakkuus ilman aktiivisia työmuotoja ei ole lakiuudistuksen jälkeen mahdollista.

Toivakan kunnan lastensuojelu

	2008*	2009	2010**
Lastensuojeluilmoitukset yhteensä	12	22	19
Lastensuojelutarpeen selvitys/lapsi	4	3	5
Lastensuojeluasiakkuus/lapsi	?	21	26

Avohuollon tukimuodot			
Taloudellinen tuki/perhe	?	7	7
Ammatillinen tukihenkilö	0	3	2
Ammatillinen perhetyö/perhe	1	1	0
Kunnan oma perhetyö/perhe	0	2	3
Vap.eht. Tukihenkilö/lapsi	3	3	1
Tukiperhe/perhe	1	1	0
Loma- ja virkistystoiminta			
Päivähoito	0	2	1
Hoito- ja terapiapalvelut			
Avohuollon sijoitus	2	2	2
Päihdepalvelut/perhe	1	3	4
Kiireellinen sijoitus	0	1	3

Sijaishuolto			
Huostaanotto	1	0	1
Huostassa olevat	1	1	2

Jälkihuolto			
Jälkihuolto/lapsi	1	1	1
Ammatillinen tukihenkilö	1	1	1
Taloudellinen tuki	1	1	1

* tilastot puutteellisia

Lastensuojelun palvelujen kustannukset

Ostopalveluna on käytetty kiertävää lastensuojelun erityissosiaalityöntekijää Toivakan sosiaalityöntekijän työparina:

	2008	2009	2010*
Kustannukset	7386,34e	5003,87e	

Työparin käyttämiseen vaikuttavat lastensuojelun vaihtelevat tilanteet ja muu työtilanne.

Lastensuojelun tukimuotojen kustannukset

	€/vrk	€/vko	€/kk	€/vuosi	Hlömäärä	Yht./vuosi
Taloudellinen tuki						
Ammatillinen tukihenkilö		325	1300	15600		
Ammatillinen perhetyö			2300			
Kunnan oma perhetyö						
Vap.eht. Tukihenkilö				Kulukorvaus		
Loma- ja virkistystoiminta						
Päivähoito				Asiakkaalle maksuton		
Hoito- ja terapiapalvelut						
Sijoitus kodin ulkopuolelle						
sijoituspaikka 1	300	2100	8400	100800	3	302400
sijoituspaikka 2	300					
sijoituspaikka 3	250					
Päihdepalvelut		100	400	4800	8	38400

Toivakan kunta on mukana Jyväskylän kaupungin sijaishuoltoyksikön järjestämässä palvelussa, jossa sijaishuoltoa tarjoavat palvelut on kilpailutettu. Lastensuojelun suurimmat kustannukset tulevat sijaishuollon kuluista. Myös ostopalveluina hankittavat asiantuntijapalvelut sekä avohuollon tukitoimet ovat välttämättömiä ja niiden käyttö on harkittu huolellisesti.

7. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN TO- TEUTUS JA SEURANTA

Toteutus ja tavoitteet

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kautta esiin nousi sekä hyvin konkreettisia että yleisen tason muutostarpeita (seuraavan sivun taulukko), joihin kunnassa tulisi kiinnittää huomiota tulevina vuosina.

Yhteistyön toimivuuden kehittämiseksi olisi hyvä järjestää foorumeja, joissa käydään läpi millaisia toimintatapoja eri toimialoilla on ja miten ne nivoutuvat yhteen.

Tällainen foorumi Toivakassa on kunnanhallituksen nimeämä lasten hyvinvointityöryhmä. Tätä ryhmää olisi hyvä täydentää tarvittaessa asiantuntijoilla.

Seuranta ja arviointi

Lastensuojelusuunnitelma tulee lain mukaan tarkistaa kerran neljässä vuodessa. Kuitenkin koska lastensuojelusuunnitelma on uusi, olisi varmasti hyödyllistä syventää ja päivittää lastensuojelusuunnitelman joitakin tietoja esimerkiksi kerran vuodessa. Tällaisia tietoja on esimerkiksi palvelujen käyttöasteet ja asiakasmäärät. Suunnitelmaa voi syventää erityisesti tilastotiedoilla sekä systemaattisemmalla tutkimustiedon keräämisellä Toivakan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilanteesta.

Suunnitelman toteutumisen seurannan ja arvioinnin järjestämisessä tulee huomioida myös sen tehokkuus ja toteuttamiskelpoisuus. Seurantamenetelmien tulee olla riittävän selvät ja yksinkertaiset. Liian työläät seurantamenetelmät kuormittavat työntekijöitä, jolloin seuranta saattaa jäädä toteutumatta. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan erilaisilla mittareilla, jotka esitellään tässä luvussa. Seurannasta tulee tehdä mahdollisimman vaivatonta, ja siinä tulee hyödyntää jo olemassa olevia keinoja.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisältyvät tavoitteet, toiminnalliset muutokset ja tarvittavat resurssit huomioidaan vuosittain talousarviovalmistelussa ja taloussuunnittelussa.

Seurannasta saatavista tuloksista tulee tiedottaa kunnan luottamushenkilöitä. Näin he saavat tietoa, jonka pohjalta he voivat arvioida palveluiden tarvetta. Kiristyneessä taloustilanteessa päätösten tulee perustua tarkkaan harkintaan. Seurannasta ja arvioinnista ei ole hyötyä, ellei saatua tietoa myös hyödynnetä kehittämällä palveluita ja lisäämällä tarvittaessa resursseja. Talousarvion seuranta antaa ajantasaista tietoa luottamushenkilöille.

Lastensuojelusuunnitelman seurannassa käytetään mm. seuraavia tietoja: asiakasmäärät, palvelujen käyttöasteet, asiakastyytyväisyyskyselyt, Stakesin vuosittaisten tilastot. Näistä tehdään yhteenveto, jonka pohjalta suunnitelmaa täydennetään tarvittaessa vuosittain. Suunnitelma päivitetään valtuustokausittain. Lastensuojelusuunnitelman seurannasta ja päivittämisestä vastaa sosiaalityöntekijä yhdessä perusturvajohtajan ja muiden lasten ja nuorten kanssa toimivien kanssa.

TOIMIALA	MUUTOSTARVE	TAVOITE	TOIMENPIDE/MITTARI
Neuvolatoiminta	Työntekijän työaika ei riitä laadukkaaseen asiakastyöhön asiakasmäärien kasvaessa	Neuvolapalveluiden laadun ylläpitäminen ja kehittäminen	Terveydenhoitajan työajan lisääminen tarpeita vastaavaksi Asiakasmäärien seuranta Asiakastyytyväisyyskysely
Päivähoito	Avoin päiväkotikerhotoiminta	Toivakassa on avointa pk/kerhotoimintaa	Toiminnan kokeilu vuoden 2013 aikana
	Henkilöstön riittävyys ja osaaminen suhteessa kasvavaan lapsimäärään	Ammattitaitoinen ja riittävä henkilökunta laadukkaan hoidon takeena	Osaavan henkilökunnan palkkaaminen
	Turvallisuussuunnitelman päivittäminen	Tarpeita vastaavat ohjeet ja suunnitelmat	Ohjeistuksien ajantasaistaminen
	Laatukäsikirjan vakiinnuttaminen	Laatukäsikirja ohjaa toimintaa	Laatukäsikirjan käyttö arjen työssä
	Päivähoidon ja sosiaalityön yhteistyön kehittäminen	Suunnitelmallinen päivähoiton ja sosiaalityön yhteistyö	Yhteistyösuunnitelma- lomakkeet Yhteiset tapaamiset asiakasperheiden kanssa Yhteisistä toimintatavoista sopiminen
Peruskoulu	Paljon tukea tarvitsevat oppilaat	Oppilaat saavat tarvitsemansa palvelut Henkilökunnan jaksaminen	Riittävästi henkilökuntaa, osaamista ja erityispalveluja käytössä
Vapaa-aikatoimi	Nuorisotilojen aukiolon pidentäminen Harrastustoiminnan vetäjiä liian vähän	Nuorisotilat ovat auki useammin Harrastustoiminnan vetäjiä on enemmän	Valvojien ja harrastustoiminnan vetäjien määrä / tarve

TOIMIALA	MUUTOSTARVE	TAVOITE	TOIMENPIDE/MITTARI
Kotipalvelu	Lapsiperheille suunnatun kotipalvelun lisääminen	Tarvetta vastaava määrä lapsiperheiden kotipalvelua	Palvelutarpeen seuranta Henkilöstön määrä lapsiperhetyössä
Perheneuvola	Asiakasmäärien kasvu pidentää jonoja	Palvelun saatavuus asiakasmäärien kasvusta huolimatta	Jonotusaikojen seuranta Vaihtoehtoiset palvelut
Järjestöt 4H-yhdistys	Taloudellinen tilanne vaikeuttaa työn suunnittelua, kunnan taloudellinen tuki vähentynyt	Nuorisotyön laadukas tekeminen, ostopalvelusopimus kunnalta	Yhteistyö kunnan ja muiden toimijoiden kanssa
Lastensuojelu	Asiakasmäärien kasvu	Asiakasmäärien vähentyminen	Peruspalveluiden tehostaminen Erityispalveluiden kohdentaminen
	Lastensuojelun tukitoimien laadun ylläpitäminen ja kehittäminen	Tukitoimien laadun ylläpitäminen ja kehittäminen	Laadun ja vaikuttavuuden arviointi suhteessa kustannuksiin <ul style="list-style-type: none"> - kunnan omat palvelut - ostopalvelut - ammatilliset tukihenkilöt - vapaaehtoiset tukihenkilöt
	Perhetyö tukitoimena	Perhetyön tuottaminen itse laadukkaasti	Perhetyön kehittäminen Perhetyön resurssit
	Lastensuojeluprosesseja ei tunneta	Lastensuojelun työskentelyprosessien ja lainsäädännön tuntemuksen lisääminen	Yhteiset työkokoukset Vierailut Koulutus
	Lastensuojelun virka-aikainen sosiaalipäivystys (lomat ym.)	Yhteistyön kehittäminen pienten kuntien kesken ja yhteistoiminta-alueella	

Yhteiset	Lasten ja nuorten palvelujen riittävyys	Tarvetta vastaavat palvelut	Taloudellisten ja toiminnallisten resurssien vuosibudjetointi
	Työntekijöiden ammattiosaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen	Koulutusresurssien turvaaminen	Koulutuksen määrä / vuosi
	Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen	Eri ammattialojen asiantuntijuuden tehokas hyödyntäminen lasten ja nuorten kanssa työskentelevien tukena	Omasta asiantuntijuudesta tiedottaminen esim. vierailut, yhteiset tapaamiset Yhteisistä toimintasäännöistä sopiminen Osallistuminen erilaisiin hankkeisiin TLH-ryhmän toiminnan jatkaminen ja kehittäminen
		Lasten ja nuorten hyvinvoinnin seuraaminen kunnassa	Ajankohtaisen tiedon kerääminen Toivakan lasten hyvinvoinnista Lastensuojelusuunnitelman päivittäminen

LÄHTEET

Heino, Tarja. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008.

Jyväskylän perheneuvolan toimintakertomus ja Toivakan palvelutoiminta vuodelta 2008. Jyväskylän kaupunki, Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut, psykosiaaliset palvelut, Perheneuvola.

Muistio Nro 02/2009, 24.4.2009. Sosiaalipäivystyksen koordinointi. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Opetusministeriö 2007. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. ”Tulevaisuus velvoittaa, tämä päivä ratkaisee”. Pääministeri Matti Vanhasen II hallitus. Yliopistopaino, Helsinki 2007.

Toivakan kunnan talousarvio 2008.

Toivakan kunnan talousarvio 2009 ja taloussuunnitelma 2010-2011.

Toivakan lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma 2001-.

Vuosikertomus 2008. 50 Toimintavuosi. Toimintasuunnitelma 2009. Toivakan 4H-yhdistys ry.

Sähköiset lähteet:

Lastensuojelukäsikirja(Sosiaaliportti,<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/))

www.toivakka.fi/koulut

www.toivakka.fi/paivahoito, 6.7.2009

www.kunnat.net 29.5.2009

<http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tilastot/taloukortti.asp?knro=850> 16.10.2009

www.tilastokeskus.fi 29.5.2009

http://www.unicef.fi/files/unicef/pdf/Lasten_oik_sopimus.pdf (6.10.2009)

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;353;10336;5652;5699 (6.10.2009)

Lait

Lastensuojelulaki (417/2007)

Perusopetuslaki (21.8.1998/628)

Sosiaalihuoltolaki (17.9.1982/710)

Henkilökohtaiset tiedonannot:

Maija Kovanen, vs. toiminnanjohtaja, 4H-yhdistys, Toivakka

Neija Lepistö, päivähoidon johtaja, Toivakan kunta

Aki Liimatainen, nuorisotyöntekijä, Toivakan helluntaiseurakunta

Sisko Minkkinen, Mill hallitus, Toivakka

Toivakan kunnassa ei ole vielä lain edellyttämää **lastensuojelusuunnitelmaa**. Olen aloittanut valmistelut suunnitelman laatimiseksi, ja tarvitsen siinä sinun, lasten ja nuorten parissa työskentelevän ammattilaisen, apua. Tavoitteena on tehdä suunnitelma, joka oikeasti palvelee Toivakan kunnan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemista ja edistämistä. Lastensuojelusuunnitelma kertoo kuntamme päättäjille Toivakan lasten ja nuorten kasvuolojen ja hyvinvoinnin tilanteesta, tarjolla olevista palveluista sekä erilaisista muutostarpeista. Voisitko auttaa minua keräämään tarvittavat tiedot ja tekemään näkyväksi edustamasi toimialan vahvuudet, haasteet ja muutostarpeet lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta?

Voit lähettää vastauksesi minulle sähköpostitse tai paperilla, myös ranskalaisin viivoin kirjoitetut tekstit riittävät. Minulle on tärkeintä saada tarvittavat tiedot, joiden pohjalta kokoon suunnitelmaa. Voit laittaa myös linkkejä eri nettisivuille, projekteihin ym., mikäli ne ovat keskeisiä toiminnassanne. Olen kiitollinen myös kaikista kopioista koskien niin erilaisia lasten ja nuorten olosuhteita kuvaavia tilastoja täällä Toivakassa kuin ohjeistuksia, jotka ohjaavat toimintaanne.

Lähetä minulle mieluummin liikaa kuin liian vähän materiaalia! Jos sinulla on ideoita/ajatuksia lastensuojelusuunnitelmaa koskien, ota minuun yhteyttä. Vastailen mielelläni kysymyksiin sekä kuulen ajatuksiasi lastensuojelusuunnitelmasta.

Toivon, että lähettäisit toimialueesi **tiedot 22.6.2009 mennessä** minulle. Tarkoitukseni on tehdä lastensuojelusuunnitelmaa mahdollisimman paljon Kunnanviraston sulkuviikon aikana heinäkuussa.

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Anu Väänänen
Sosiaalityöntekijä, Toivakan kunta
Toivakantie 49, 41660 Toivakka
puh. 014-840 6613 tai 044 264 3372
anu.vaananen@toivakka.fi

KYSYMYSRUNKO TARVITTAVIEN TIETOJEN KERÄÄMISEEN LASTEN-SUOJELUSUUNNITELMAAN

Voit muokata kysymyksiä toimialallesi sopivammiksi ja myös lisätä asioita, jos mielestäsi jokin keskeinen kysymys puuttuu listasta. Vastaukset voit kirjoittaa ranskalaisin viivoin.

1. Mitä toimialaa/järjestöä edustat?
2. Mikä on toimintanne tavoite?
3. Millaista toiminta on käytännössä? Toiminnan kuvaus, sisältö, säännöllisyys?
4. Millaiset resurssit teillä on toimintaan? Työntekijämäärä, työntekijöiden koulutus, työkokemus, työsuhteet (palkattuja, työllistettyjä, vapaaehtoisia)? Millaiset toimitilat, vastaako tilat tarpeita?
5. Mistä toiminta saa rahoituksen?
6. Keiden kanssa teette yhteistyötä? Millaista yhteistyötä teette eri tahojen kanssa? Yhteistyön haasteet/toimivuus? Osallistuuko kunta toimintaanne? Miten?
7. Kuka käyttää palvelujanne? Miksi? Kuinka paljon käyttäjiä on? Tilastoja?
8. Miten tavoitatte lapsia, nuoria ja heidän vanhempiaan? Kuinka käyttäjät ovat tulleet teille?
9. Toimintanne vahvuudet?
10. Toimintanne heikkoudet/muutostarpeet?
11. Millaiset ovat kunnan lasten ja nuorten kasvuolosuhteet ja hyvinvointi toimialasi näkökulmasta? Miten se näkyy toiminnassanne?
12. Millä tavoin lasten ja nuorten hyvinvointi sekä pahoinvointi näkyvät työssänne?
13. Mitkä ovat näkökulmastanne lasten ja nuorten hyvinvoinnin uhkatekijät kunnassa? (Esim. päihteet, väkivalta, epäsosiaalinen käytös, rikollisuus, mielenterveysongelmat, liikenne, taloudelliset huolet, heikko vanhemmuus ym.)
14. Mitkä ovat näkökulmastanne lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvuudet kunnassa?

15. Miten tiedotatte toiminnastanne sekä havainnoistanne lasten ja nuorten hyvinvoinnista yhteistyötahoille sekä yhteiskunnalle?
16. Millaista yhteistyötä teette lasten ja nuorten vanhempien kanssa? Mitä se on käytännössä? Yhteistyön haasteet/vahvuudet?
17. Osallistutteko kehittämistyöhön, hankkeisiin, projekteihin? Mihin? Miten se näkyy käytännössä? Jos osallistutte projekteihin ym., millaista hyötyä/haittaa siitä on ollut? Jos ette osallistu, onko siihen syy, tai toivotteko voivanne osallistua?
18. Ohjaako työtänne jokin toimintaohje, suunnitelma, laki? Miten se näkyy käytännössä?
19. Millaisena koet työn lasten ja nuorten parissa? Millaista ammatillista tukea saat työllesi työpaikkasi järjestämänä? Oletko saanut ammatillista lisäkoulutusta alallesi?
20. Teettekö yhteistyötä sosiaalityön lastensuojelun kanssa? Millaista se on? Muutostarpeet? Vahvuudet?
21. Onko teillä riittävästi tietoa sosiaalitoimen lastensuojelun prosesseista (esim. lastensuojeluilmoituksen teko, lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet)? Tarvitsitteko enemmän tietoa?
22. Onko teillä toimintaohjeet erilaisiin kriisitilanteisiin? Miten toimintaohjeita on harjoiteltu käytännössä?
23. Linkkejä: tilastoja, ohjeistuksia, projekteja, hankkeita?
24. Voit kertoa näiden kysymysten lisäksi myös jotain muuta, mikä on keskeistä toiminnallenne, ja josta voisi olla hyötyä lastensuojelusuunnitelman laadinnassa.

SUURI KIITOS OSALLISTUMISESTASI JA VAIVANNÄÖSTÄSI!